

LE TOURISTE BULGARE. — DER BULGARISCHE TOURIST.

СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редакторъ: С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣтъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева, за членове — 1 л., въ странство — 2'50 франка.

Всичко се изпраща: София, «Българско Туристско Дружество».

Год. X. София, февруарий и мартъ 1911 г. Брой 2—3.

Н. Филиповъ.

Пътуване изъ Рила.

(Пътни бѣлѣжки).

Когато прѣзъ лѣтото на миналата 1910 г. попаднахъ въ нѣдрата на Рила, веднага ми дойдоха на умъ думитѣ на Алека: „Какво? Швейцария ли?!“ И колкото повече пътувахъ изъ тая величествена планина, толкова повече оправдавахъ възторга на нещастния „Щастливецъ“. Увѣрихъ се на дѣло, че думитѣ на незабравимия творецъ на „Бай Ганьо“ изказватъ чиста истина. Така е, защото ние, дѣйствително, имаме природа, която по красота може да се мѣри, ако искате, и съ швейцарската, станала вече пословична. И азъ мисля, че и ние донѣкога ще се радваме на наша „индустрия отъ чужденци“ (Fremden — Industrie), като привличаме множество гости, — тогава, когато и у насъ се постигне това щастливо съчетание на висока култура съ красива природа, което забѣлѣзваме днесъ въ страната, която роди Вилхелмъ Тела, Цвингли и Русо, и когато, освѣтъ това, ние успѣемъ да разбиемъ прѣдрасждѣцитѣ и заблужденията на чужденцитѣ досежно нашата страна. И при най-строга вискателность къмъ себе си ние пакъ сме принудени да признаемъ, че отъ тридесетъ години насамъ сме извършили значителенъ напредѣкъ. Но прѣдставете си: прѣди 4 или 5 години единъ нѣмецъ-учителъ се страхувалъ да дойде отъ Германия въ втората наша столица за прѣпо-

дѣвателъ въ тамошното нѣмско училище, защото си прѣдставялъ този край за дивашки ; въ него, напимѣрь, хората, въоржени всѣкога отъ глава до пети, се трепѣли свободно изъ улицитѣ посрѣдъ бѣлъ день ! Убѣдили го да се нагърби съ тежката мисия, и той тръгналъ за поменатия градъ съ сжшото настроение, съ което единъ християнски мисионеръ, вѣренъ на своя дългъ и рѣшенъ на мъченишка смъртъ, заминава за нѣкой затѣнтенъ кжтъ на Азия или Африка. Обаче младиятъ синъ на горда Германия останалъ очуденъ, щомъ пристигналъ на мѣстоназначението си : тамъ той видѣлъ хубавички булеварди, улици, градини, намѣрилъ по европейски облѣчени и образовани хора, чулъ да се говорятъ чужди езици и пр. И той, успокоенъ, си зжживѣлъ весело, безъ да пише тжжни, оплаквателни писма до свои ближни, както е правѣлъ нѣкога си Овиди, заточенъ въ дива Скития. Прѣди нѣколко години ми попадна на ржка пиеса на английски писателъ*). Сюжетътъ ѝ бѣ изъ срѣбско българската война отъ 1885 година. Въ вображението на автора нашата страна е дивичка, но за туй пѣкъ пълна съ поезия и романтизмъ. Като своя съотечественикъ Байрона, той се поблазнилъ отъ таинствения и поетиченъ Ориентъ, само че кой знае, отъ какво разстояние е наблюдавалъ послѣдния ! Авторътъ такива невѣроятни работи разправя въ пиесата си за нашия животъ, тѣй некултурни ни рисува, щото възбуди у мене смѣхъ и съжаление

Азъ се установихъ въ Чамъ-кория, отличенъ нашъ курортъ. Като казвамъ *отличенъ*, азъ разбирамъ само природнитѣ условия, защото ние тамъ почти нищо не сме направили отъ това, което е потрѣбно за единъ истински курортъ. Чистиятъ прохладенъ въздухъ, изпълненъ съ приятна растителна меризма, не твърдѣ рѣзката промѣна на врѣмето, липсата на силни вѣтрове, бистрата, кристална вода, очарователнитѣ пейзажи отъ поляни, гори и планини, всичко това, колкото и да сте придиличиви, ви каза да се помирите съ неудобствата за живѣне. Отъ Чамъ-кория азъ правѣхъ своитѣ по-нататъшни — близки и далечни — екскурзии все изъ нѣдрата на дивна Рила. Двѣ отъ тѣзи екскурзии — до Мусала и до Рилския мѣнастирь — ми бѣха достатъчни, за да се запозная съ най-важнитѣ нейни кжтове и да мога да я сравня съ Швейцарскитѣ Алпи, по които съмъ пжтувалъ.

* * *

Едно ранно утро — къмъ срѣдата на юлий — азъ тръгнахъ за Мусала съ двама другари. Слънцето не бѣ огрѣло дори и върховете на околнитѣ възвишения, дачници — тѣ още спѣха кротко въ вилитѣ си, когато ние, пѣши, поехме пжтя нагорѣ. Хубаво врѣме се случи : ясно, прохладно, тихо. Прѣдния день бѣ валѣлъ джждъ, и отъ окжпаната природа дѣхаше прѣснота, свѣжестъ, младостъ. Вървѣхме по гладко пѣсъчно шосе, което води за дворцитѣ : „Царска Бистрица“ и „Ситняково“. Отъ двѣтѣ страни на шосето се издигатъ

*) Мисля на Бернардъ Шоу, драматургъ.

стройни ели и борове; нѣкждѣ тънкітъ високи и прави ели ириличатъ на корабни мачти, и вамъ се струва, че гледате отдалечъ морско пристанище, въ което се спрѣли хиляди кораби. Гората взе да се пробужда; въ нея бавно просвѣтваше. Стигнахме до казарма, — твърдѣ солидно здание, въ което може да се живѣе и зимѣ. Войниците бѣха настанали и оживили двора. Тукъ пжтътъ се раздвоява: лѣвиятъ клонъ води за „Ситняково“, а дѣсниятъ — за „Царска Бистрица“, — малка гиздава вила, — ние напуснахме хубавата алея, за да поемемъ въ лѣво стрѣмната пжтечка, която води за Мусала. Въ началото на пжтечката е прикована на дърво дѣсчица съ надписъ! „Мусала. 4 часа“. Високо надъ насъ стърчи грамадна скала, наречена „Самаръ“, а надъ нея се издига върхътъ „Маркоджикъ“. Ние влѣзохме скоро въ дефилето на рѣка Бистрица. Нѣкждѣ изъ пжтя съгледвахме дѣсчици съ надписи: „Забраненъ пжтъ“. Единтъ отъ другаритѣ ми, — русинъ, ботаникъ, пжгувалъ много по чужбина и останалъ у насъ отъ Софійския славянски сборъ, за да се запознае съ нашата флора, — попита, какво означаватъ тѣзи надписи. Когато му обяснихме, той каза, очуденъ:

— У насъ това не правятъ. Дори и въ Ливадия пушатъ. Защо забраняватъ на публиката да посѣщава тия прѣкрасни мѣста? ...

Пжтечката, по която вървѣхме, е засѣнена все още съ ели и борове. Тукъ-тамъ се виждатъ брѣзи и мури. Брѣзата се отличава ясно съ своитѣ шумести листца и съ своето бѣло като варъ стебло. Мурата е твърдѣ интересно иглолистно растение, което съставляло рѣдкостъ. Листата ѝ, сравнени съ тѣзи на бора, сж по-дълги, по-тънки и по-блѣди; освѣнъ това, тѣ сж нѣжни, — не бо-датъ и излизатъ по петъ отъ едно влагилище, а не по двѣ, както листата на бора. Докато е млада мурата, тя има гладко стебло като лицето на млада мома; остарѣе ли, стеблото ѝ се сбрѣква като лицето на стара баба; тогава то изгубва и по-раншния си хубавъ оловенъ цвѣтъ и добива сивъ цвѣтъ като стеблото на бора. Рила е богата съ гори; иглолистнитѣ дървета, примѣсени съ широколистни, покриватъ голѣми пространства по склоноветѣ ѝ. За съжаление, нѣкждѣ погледътъ ви се спира прѣдъ плачевна картина: стърчатъ множество пожълтѣли, изсъхнали дървета, жертва на нѣкаква болестъ, или пѣкъ се чернѣятъ стебла, станали на главни — жалки останки отъ унищожена отъ пожаръ гора; освѣнъ това, и пакостната човѣшка ржка не малко е обезобразила вѣчно зелената прѣмѣна на хубавата Рила. И на какво би заприличала тя, ако наврѣме не се тури край на това зло?

Бистрица — чиста, прозрачна като сълза — бучи монотонно надолу, свлѣкла въ коритото си огладени камѣнаци. Ние напуснахме горитѣ и се възкачихме въ областъта на клека, — низко иглолистно растение, което прѣплита сиви напукани клоне по земята. Прѣзъ мѣстность, обрасла цѣла съ клекъ, мианаването е невѣзможно, за туй пѣкъ това омерзено на туриста растение образува сигурни скривалища на дивитѣ животни. По-нагорѣ нагазихме алпийскитѣ пасбища, — широки поляни, покрити съ сочна трѣва, изпѣстрена съ цвѣтя;

тукъ-тамъ се забѣлѣзватъ — като островчета — нѣзки хвойнови храсти. Разкошни сж тѣзи пасища. Като ги гледате, заобиколени съ високи планини, по които се бѣлѣятъ прѣспи вѣченъ снѣгъ, напомняте си за Алпитѣ. Едно само липсваше въ тоя край : стадата рогатѣ добитѣкъ. Тия стада допълнятъ красотата на пейзажа. Научихъ се, че на селянитѣ било забранено да си пасятъ стадата по тия мѣста, за туй тукъ царуваше мжчителна пустота и глухота.

Неочаквано отгорѣ се зададоха седемъ войника : откачили се отъ казармата, тѣ ходили на Мусала, и се връщаха обратно. Отъ разни краища на България бѣха тия здрави, пѣргави и весели момци. Тѣ ни поздравиха и се поспрѣха за малко при насъ. Единъ отъ тѣхъ, като съгледа пълната съ цвѣтя папка на другаря ни — русинъ, попита :

— Защо му сж тѣзи цвѣтя ?

— Е, за цѣрь, — прѣбърза да обясни другъ.

Като имъ разправихъ, че другарѣтъ ни събира цвѣтията, за да ги изучава, първиятъ войникъ сви устни и кимна глава съ знакъ на удивление.

— Ще пише книга, бе ! — добави трети войникъ, като го побутна съ ржка съ видима гордостъ, че е *поученъ* . . .

Други хора-туристи не срѣгнахме. Прѣди да дойда въ нашата прочута по своята величественостъ и красота Рила, азъ мислѣхъ, че лѣтѣ нейнитѣ нѣдра ще гъмжатъ отъ туристи. Сега се убѣдихъ, че у насъ любителитѣ на природнитѣ красоти се броятъ още на прѣсти. Какъ прѣкарва по-голѣмата частъ отъ нашата интелигенция лѣтото, — говоря за онави, която разполага тогава съ свободно врѣме ? Не убива ли врѣмето си въ задушливитѣ градове въ дотеглива празнота, въ игране на карти, табли, въ четене на вѣстници и въ дѣлнични разговори ? Но интересни сж и тѣзи наши, пакъ ужъ интелигентни хора, които отиватъ лѣтѣ на дача, наприкладъ, въ Чамъ-кория. Повечето отъ тѣхъ ядатъ, пиятъ, спятъ или се прѣдаватъ на празни забави. И отъ вилитѣ имъ лѣха лѣнностъ, сънь и скука. Денѣ въ двороветѣ на вилитѣ ще видите, какъ дачници, обтегнали се на дѣлги столове, дрѣмятъ, прозѣватъ се или четатъ вѣстници и леки романи, за да убиятъ врѣмето, което за тѣхъ тѣй бавно тече. Надвечеръ дачницитѣ излизатъ тежко, лѣниво отъ своитѣ гнѣзда ; нѣкои се подпиратъ съ дѣлги тояги, и по вървежа си съвсѣмъ не приличатъ на туристи, а — на владици съ патерици ; насѣдватъ послѣ на столове до маси, наредени по поляната до ресторанта, и тамъ чакатъ вечерята, обезпокоявани отъ рояци комари и мушици. Разговоритѣ имъ се въртятъ все около ядене, пиене, спане, картоигране, вѣстникарски новини и т. н. Наистина, тия хора прѣкарватъ ужасно неподвиженъ, пустъ, скученъ животъ. И нѣкои отъ тѣхъ едвамъ изтрайватъ до края на сезона въ тоя благословенъ край. Не напраздно старитѣ римляни сж казвали : „Difficilis in otio quies“ . . .

Ние продължаваме пжтя си по пасищата ; нѣкъждъ общата ни затѣватъ въ мочури. Около насъ — тишина : нѣма жива душа. И Бистрица вече не се чува : тя все повече иамалаява, докато се прѣ-

върща на вадичка. Отстрѣща и отстрани се издигатъ върхове, закрѣпени тукъ-тамъ съ бѣли крѣпки — снѣжни прѣспи. Наближаваме езерата на Мусала, но тѣ още не се виждатъ. Но ето, ние прѣваляхме малка издигната полянка, и прѣдъ насъ блѣсна първото езеро — сѣщинско „Морско око“, отъ което изтича Бистрица. По-нататѣкъ — още двѣ, по-малки езера. Отдѣсно се вижда дървена барачка, направена ужъ за убѣжище на замръкнали или заварени отъ стихия туристи. Тежко на тия туристи, ако разчитатъ на тази барачка! И тукъ се появява нашето класическо нехайство: сезонъ за екскурзии, а надлѣжнитѣ власти не сж се погрижили да поправятъ барачката: тя е полуразрушена и съ зихнали врата, които като голѣми уста биха казали на чужденеца много недобри нѣща за насъ, българитѣ. Какви улеснения се праватъ на западъ на туриститѣ, особено на чужденцитѣ!... Ние седнахме на почивка до първото езеро; водата му е бистра и не твърдѣ студена. Срѣщу насъ — въ блѣдосиния фонъ — се изпрѣчилъ Мусала — скалистъ, остъръ, назъбенъ връхъ. По него се бѣлѣятъ прѣспи. По стрѣмна камениста пжтека ние се покатерихме нагорѣ. Уморителенъ пжтъ. Слънцето пече отгорѣ, а долу краката ни газятъ тукъ-тамъ съ снѣгъ — коравъ, набитъ пластъ. Минахме край четвъртото, послѣ край петото езеро. Послѣдното е най-голѣмо отъ всичкитѣ езера на Мусала; то е и доста дълбоко. Водата му, която има дивно синьо-зеленъ цвѣтъ, е тѣй кристално бистра, щото камънетѣ се виждатъ по дъното и въ най-дълбокитѣ мѣста. По повърхността на езерото трептятъ съ сребристъ ослѣпителенъ блѣсъкъ малки вълни, които отдалечъ изглеждатъ на голѣми бѣли рибени луспи. Ние се качваме все по нагорѣ, като едвамъ поемаме въздухъ; наврѣмени се спираме, за да си отдѣхнемъ. Стигнахме шосето, а подиръ малко — и седмото, — послѣдно езеро на Мусала, което бѣ замръзнало: брѣговетѣ му сковаваше дебелъ пластъ ледъ. Къмъ обѣдъ — подиръ единъ часъ катерене отъ първото езеро — ние, най-послѣ, се видѣхме на връхъ Мусала! Една колона, образувана отъ натрупани камъне и изглеждаща отдалечъ на изправенъ великанъ, и една металична надписана табличка показваха, че този е най-величествениятъ връхъ на нашитѣ планини. Прѣди една година тукъ нѣмало никакъвъ писменъ знакъ. Чуждестранни учени посѣтили тогава Мусала и останали очудени отъ това. И единъ съдържателъ на бакалско павилионче въ Чамъ-кория, като почувствувалъ националенъ срамъ, поставилъ поменатата табличка. Практичниятъ българинъ искалъ, при това, да направи паметно и името си: на табличката до името на върха означилъ и своята фирма!

По височина Мусала заема второ мѣсто между върховетѣ на Балканския полуостровъ; първото мѣсто се пада на населения нѣкога съ богове Олимпъ. Мусала стои самъ, гордъ, отдѣленъ отъ другитѣ възвишения съ страшни пропасти. Той прилича на царъ, около когото на почетно разстояние се мждрятъ, мълчаливи, смирени, неговитѣ висши сановници. Гледката отъ него е грандиозна и очарователна. Нѣшиятъ русинъ, дошелъ въ възторгъ, само викаше:

— Ахъ, какая прелестъ ! Какая прелестъ ! Удивително !

Отъ всички страни гледате пропасти и възвишения, които се сливатъ съ небесата. На югъ, въ бездна, блещукатъ двѣ езерца : отъ тѣхъ извира Марица. Втората по голѣмина наша рѣка тукъ е нищожна вадичка, която отгорѣ изглеждаше на лентичка. По-нататъкъ се издигатъ все по-величествени възвишения, и най на югъ погледа ви спира Пиринъ. На западъ се вижда прѣкрасното дефиле Демиръ-капия, прѣзъ което тече Бѣли Искъръ ; по-нататъкъ, дефилето на Лѣви Искъръ, задъ него — платото Кобирино-бранище, послѣ, връхъ Попова-шапка, до който се бѣлѣе пѣтьтъ за Рилския мѣнастирь. На сѣверъ, задъ прѣдпланинитѣ на Рила, се вижда Сръдна гора, а въ фона — Старъ планина. Дивенъ амфитеатъръ образуватъ тукъ тия планини ! Слаба мъгла, като сиво, тънко було, едвамъ забулваше Старъ планина. Къмъ сѣверозападъ се синѣ Витоша. На изтокъ се изпрѣчилъ голиятъ връхъ Сарж-гьолъ, а задъ него — други възвишения, които се свързватъ съ Родопитѣ.

Студеничкътъ вѣтрецъ ни брулѣше горѣ, и ние усѣтихме трѣпки по гърбоветѣ си. Отначало врѣмето бѣ ясно, но изведнажъ запѣплаха бѣли облацъ : насрѣща. Ето, и подъ насъ, отъ всички страни, започнаха да се дигатъ изъ безднитѣ мъгли. Тѣ се загониха. Скоро небе, върхове и мъгли — всичко се смѣси въ хаосъ. Величествена и страшна сцена ! Азъ си припомнихъ нѣкакви подобни картини изъ Дантевата „Божествена комедия“, припомнихъ си и картината „Моменти отъ сътворението на свѣта“ отъ Айвазовски. Да, ние като че бѣхме свидѣтели на ново миросъздание ! ... Но всичко скоро ее промѣни : облацитѣ се дигнаха и разпрѣснаха, и ние пакъ видѣхме бездни, възвишения и небе. Капризната вълшебница природа като че ли нарочно разигра прѣдъ насъ тази сцена.

Подиръ частъ и половина стоене горѣ, изложени вече на посиленъ вѣтъръ, ние се спуснахме бързо надолу — прощавахме се съ Мусала. Отъ първото езеро поехме пжтеката на изтокъ по стрѣмния склонъ на Сарж-гьолъ. По върха — на изтокъ — съгледахме три езерца : по тѣхно име е нареченъ и самиятъ връхъ. Горѣ пжтьтъ ни минава край конусообразния връхъ Чадъръ-тепе, обиспанъ съ дребни камънаци, послѣ — по поляна, обрасла съ разкошна трѣва. Като минахме прѣзъ досаденъ клековъ храсталакъ, който обемаше обширно пространство, ние навлѣзохме въ иглолистната гора на „Ситняково“, — прѣграсенъ лѣтенъ дворецъ. Отъ „Ситняково“, — по образцово парково шосе, което на едно мѣсто минава край хубави казарми, — ние се завърнахме подиръ заходъ-слънце въ Чамъ-кория.

* * *

Къмъ края на юлий азъ направихъ втората си по-далечна екскурзия изъ Рила : отъ Чамъ-кория до Рилския мѣнастирь прѣзъ мѣстността „Седемтѣ езера“ (Еди-гьолъ). Ние, — троица другари, — пжтувахме пакъ пѣши. И наистина, имали другъ начинъ на пжтуване, който да доставя повече познания и удовольствия на пжтника, отколкото пжтуването пѣшкомъ ? Когато пжтувашъ пѣшъ, ти се чувству-

вашъ воленъ като птица, — нищо не те ограничава ; отивашъ, дѣто искашъ ; спирашъ се и трѣгвашъ, когато искашъ ; наблюдавашъ минералитѣ, цвѣтята, дърветата, птицитѣ, стадата, рѣкитѣ, езерата, кжщитѣ, хората . . . ; съзерцавашъ и размишлявашъ, сиомняшъ си и мечтаешъ ; наврѣмени чувствувашъ нѣкакъвъ приятенъ гладъ и жажда ; вечерята, когато се установишъ уморенъ, спохожда те сладъкъ, укрѣпителенъ сънъ ; на утрото ставашъ съ избликъ на енергия, бодъръ, веселъ, жизнерадостенъ, и ти се струва, че цѣлата вселенна се радва, смѣе и ликува отъ щастие заедно съ тебе. Справедливо Русо смѣта тоя начинъ на пжтуване за „най-приятенъ“, а Хюго — за „най-очарователенъ“.

Зората се сипваше, или, както казва класическиятъ поетъ, дигаше своята нощна покривка съ пурпурнитѣ си прѣсти ; ето, и сѣяното слънце огрѣ и позлати върховетѣ на дърветата. Ние вървимъ леко по гладкия пѣсчливъ пжтъ, засѣнченъ отъ двѣтѣ страни съ буки, ели, борове, брѣзи и разни храсти. Отъ Царска Бистрица пжтьтъ завива вдѣсно на западъ, като минава край живописната мѣстность „Соколецъ“. Нѣкъдѣ пжтьтъ отъ страни се разкрива, и ние гледаме ливади, изпѣстречи съ маргаритки и други полски цвѣта, а по-нататкъ — хълмове, обрасли съ гори, или долове. Скакалци монотонно скърцатъ въ хоръ. Твърдѣ на често пжтя ни прѣсичатъ бистри пѣнливи поточета, които се спускатъ шумно надолу изъ каменисти тѣснини. За да съкратимъ пжтя, ние оставихме шосето и се пуснахме направо прѣвъ стрѣмна пжтечка. Неочаквано до насъ се донесе дрънкане на звънци и веселъ разговоръ. Подиръ малко насрѣща се зададе стадо волове, крави и коне, а задъ стадото — тълпа жени и мъже. Добитъкътъ, който отиваше аа паша, бѣ оправенъ, едъръ, а хората — здрави, красиви, весели — сжщи тиролци. Стадото и хората заминаха нагорѣ, смѣхътъ, глѣчътъ и дрънкането ослабваха, в ние се спуснахме въ долината на Бѣли Искъръ. Недѣля бѣше, но ние все срѣскахме по пжтя много още работни хора : едни отиваха за дърва, други да косятъ, трети носеха въ кошница риба — пастърва, за да я продаватъ на чамъ-корийскитѣ дачници. Пжтьтъ ни се про- така между сочни ливади, по които тукъ-тамъ, пасатъ стада овци. Наближаваме селото Бѣли Искъръ. Задъ него на западъ се издига „Шишмановиятъ връхъ“. Споредъ прѣданието, тукъ се завършили послѣднитѣ страници на една велика епопея : турцитѣ разбили окончателно царъ Ив. Шишмана. Турцитѣ дошли отъ изтокъ и въ дефилето на Искѣра нанесли сждбоносния ударъ на Ив. Шиммана, който, раненъ на „седемъ мѣста“, се оттеглилъ на върха, дѣто издъхналъ. На върха се намиралъ гробътъ му, отрупанъ съ камѣне ; до него клокочело изворче . . . Насрѣща ни се синѣятъ Мѣнастирскитѣ планини, а отлѣво — не далечъ отъ пжтя ни — се вижда входътъ на прѣкрасното дефиле „Демиръ-капия“. Грамадни скали — сжщи Херкулесови стълбове — се издигатъ отъ двѣтѣ страни и образуватъ исполински врата. Въ дефилето се дигаше вече утренната мъгла, и то постепенно се разкриваше.

Откъмъ селото се зададоха шесть момичета, — босички, съ сини сукманчета, подъ които се спущаха бѣли ризки ; блѣдо-кестеневитѣ

имъ коси бѣха прибрадени съ разноцвѣтни кърпички: бѣли, сини, жълти, а тънцитѣ имъ кръстчета притегнати съ червени поясчета. Момичетата носѣха кошнички: отивиха за малини, ягоди и боровинки. Като ни наближиха, спрѣха се и ни загледаха любопитно съ синитѣ си очички. Въ погледа имъ се четѣше плѣнителна доброта, чистосърдечие и непристореност. Тѣ се сѣтиха, че ние отиваме на Рилския манастиръ, и ни помолиха навръщане да имъ донесемъ подаръци — гривни и обѣци.

— Ами вие ще ни донесете ли въ Чамъ-кория ягоди и малини? — попитахъ азъ.

— Чамъ! Чамъ! — отговори една отъ красавицитѣ и се позасмѣ. Бѣлитѣ ѝ като бисеръ жбчета се показаха между мерджа нови устни.

Като отминахме, чухме задъ насъ гласецъ:

— Па много здраве на Св. Ивана!

Азъ се обърнахъ да видя пакъ тия мили, ненагледни създания, но тѣ бързо, пѣргаво поемаха пѣтя нагорѣ и се изгубиха.

Когато стмъ пѣтувалъ изъ наши села — планински и полски, — все ми е правила впечатление: разликата, която съществува между физическитѣ и морални качества на жителитѣ отъ едниѣ села и жителитѣ отъ другитѣ. Планинцитѣ селяни, които се радватъ на чистъ въздухъ, хубава вода и красива природа, сж, изобщо, по-снажни, по-яки и по-красиви. Принудени постоянно да слизатъ и да се качватъ по височини и да се борятъ съ всевъзможни опасности и стихии, тѣ сж и по-пѣргави и по-смѣли; у тѣхъ и чувството на свобода е по-развито: извѣстно е, напримѣръ, че тѣ, като указаха най-голъмо съпротивление на турцитѣ при падането на България, прѣзъ робскитѣ години живѣха сравнително по-добрѣ, а въ революционнитѣ борби стоеха въ първитѣ редове. Освѣнъ това, тѣ сж и по-откровени, задушевни, привѣтливи и романтични — черти на характера, които пакъ се дължатъ на условията на живота имъ. Вижете, напримѣръ, „загорцитѣ“, — жителитѣ на габровскитѣ и трѣвненски „колиби“, — вижете ги лѣтѣ, когато се спускатъ въ Тракийско поле и отиватъ на жетва — на „Румане“! Цѣла дружина здрави, червени, яки, пѣргави и красиви моми и момци, закичени съ цвѣтя и — опнати съ царвули — наредени въ стройни, войнишки редове, съ пѣсни и свирни на гайди и гъдулки, съ шуменъ глъчъ и смѣхъ, минаватъ прѣзъ заспалитѣ улици на еснафскитѣ градчета и докарватъ оживление! Жителитѣ на полскитѣ села сж други: тѣ сж обикновено по-слаби, по-неподвижни, по-мълчаливи и по-практични; тѣ проявяватъ и по-голъма сериозност и хитростъ. Цивилизацията тѣхъ повече засѣга, тѣ иматъ по-развити нужди, които се стараятъ да удовлетворятъ. И мъжетѣ, и женитѣ отъ тѣзи села се мъчатъ да се сравнятъ по говоръ и тоалетъ съ гражданитѣ. Често пѣти, напримѣръ, ми се е падалъ случай да видя слабо, изпито лице на такава селянка, немѣло нацапана съ бѣлило и червило. Изобщо у тѣзи жители не виждаме оная първобитна, може да се каже, дѣвствена простота въ бита, която все още се забѣлѣзва у планинцитѣ.

Влѣзохме въ селото Бѣли Искъръ. То нѣма повече отъ 70—80 привѣтливи кжщички съ червени, керамидени покриви. Населението му се прѣпитава главно отъ търговия съ дървенъ материалъ, скотовъдство и риболовство : околноститѣ сж богати съ гори, до селото се разтилатъ прѣкрасни ливади, а рѣката изобилва съ пастърва. По ливадитѣ стѣрчеха стотина купи сѣно, и въздухътъ се изпълваше съ приятна растителна меризма. Тукъ имало и желѣзни рудници : въ турско врѣме изкарвали доста желѣзо. Само сгорията и черната пепель, що се срѣщашъ ту-тъ-тамъ, свидѣтелствуватъ, че нѣкога си въ тоя край е вирѣло рударство, а самитѣ рудници сега сж съвършено запустѣли. Изъ главната селска улица зѣпаха роякъ дѣца : едни го-логлави, други съ кърпички или червени шапчици като фесчета, боси, по ризки, нечисти. Повечето дѣца бѣха оправенки, синьооки и чудно красиви. Покрай дѣцата изъ улицата се шураха и други обитатели : кокошки, кучета, свини. . .

Минахме рѣката съ сжщото име, която тече отъ западна страна, и се възкачихме по високъ гористъ хълмъ. Задъ насъ се носѣше звѣнъ отъ стада — овци, свини, кози и едъръ добитѣкъ, — кучешки лай и бученето на рѣката. Ние вървимъ изъ борова горичка : нѣ-къдѣ бороветѣ орѣдѣватъ, и прѣдъ насъ се разкриватъ широки поляни, обрасли съ буйна трѣва. Стада и хора начесто срѣщяхме : явно бѣ, че пжтувахме въ оживенъ, гжсто населенъ край на Рила.

Наскоро се спуснахме въ друго село — Мала-църква. По-рано се наричало „Сръбско-село“. Попитахме старъ селянинъ, защо се е наричало тѣй.

— Е, па кой го знае ! — отговори той, като подигна рамѣнѣ.

Това село е по-малко отъ първото : има около 40 кжщи. Улицата, прѣзъ която вървѣхме, бѣ оживена : тѣпа мжже и жени, прѣмѣнени въ красиви пѣстри дрехи, подѣха отъ църква, която току-що бѣ пуснала. Отидохме въ църквата. Вжтрѣ видѣхме много интересна сцена. Въ жгълъ — до прага на малка вратичка на олтаря — се бѣ изправилъ свещеникъ, отъ срѣдна пора, съ твърдѣ небрѣжна вѣнкашность ; въ едната си ржка той държеше кръстъ, а въ другата — молитвениче. Прѣдъ свещеника бѣ приклеknала млада жена, която подкрѣпваше съ една ржка повито дѣтенце, а съ друга държеше запалена восъчна свѣщъ. Задъ нея стоеше висока мършава баба, която гледаше съ нажаленъ, плачевенъ погледъ къмъ свещеника, въздъхваше съкрушително и отъ врѣме на врѣме се кръстеше съ костелива ржка, като се прѣгвѣваше низко къмъ земята и изправяше. Свещеникътъ четѣше, но тѣй лѣниво и неясно, щото не можеше нищо да се разбере. Азъ попитахъ друга баба, която продаваше свѣщи на пангаря, защо чете свещеникътъ на дѣтетото?

— Нѣщо нефелно, лошаво. . . Па оно дѣте е, сине, — отговори тя съ трогателна кротость и добродушие ; подиръ това ми разправи, че старата била баба на дѣтетото по баща, а младата — майка ; каза ми фамилията на послѣдната.

Каква вѣра хранѣха у себе си тия добри, смирени страдащи хорица, че тоя, който се бѣ изправилъ прѣдъ вратичката на олтаря,

съ рошавата прошарена вече брада, съ черното изтъркано расо, ще спаси болното дѣте, като му чете нѣдвѣ-нѣтри отъ старото подвързано книжле! И тия хорица ще си отидатъ у дома си успокоени, като очакватъ подиръ това края съ пълна резигнация!...

Напуснахме селото и минахме рѣка Лѣви Искъръ. Като прѣвалихмѣ хълмъ, обрасълъ въ борове, слѣздохмѣ на хубавото, гладко шосе, което води отъ Самоковъ за село Маджаре. Бѣше вече 8¹/₂ ч. сутринъта, когато се озовахмѣ въ прѣкрасната котловина на това привѣтливо село, запазено отвѣждѣ отъ вѣтрове. Мѣстото изглежда твърдѣ здравословно, годно за поправка и отдихъ. Не далечъ отъ селото — на западъ — тече Черни Искъръ. Като влизате въ селото отъ източна страна, обръща ви вниманието високата хубава црѣквица съ още по-висока камбанария. Въ селото около насъ пакъ се събираха роякъ дѣца, — босички, рошавички, хубавички, повечето блондинки, но все нечистички, — момченца и момиченца; послѣднитѣ, особено, ни правѣха впечатление съ своитѣ жълти забрадки, дребни разноцвѣтни пристелчици, сини сукманчета и червени кѣси блузки. Селото Маджаре, както ни казаха, нѣмало повече отъ 50 кѣщи. Защо носи това странно име, не можехмѣ да узнаемъ.

Безъ да спираме въ Маджаре, ние продължихмѣ пѣтя си на западъ. Вървимъ изъ долината на Черни Искъръ. Врѣмето — тихо, топло, меко. Отстрани се разтилатъ ливади, по които безгрижно, спокойно пасатъ стада коне, рогатъ добитѣкъ — все якъ, оправенъ. Нѣждѣ — по брѣговетѣ на Черни Искъръ, който тече въ дѣсно, — се виждатъ — бичкиджийници. Не бѣше изминалъ и четвъртъ часъ, когато стигнахмѣ до друго село — Говедарци. Това село е доста голѣмо. Сигурно, то е наречено „Говедарци“ поради хубавия добитѣкъ, който се отглежда въ него. Ние се отбихмѣ въ кръчма, която гѣмджеше отъ народъ: — едни прави, а други — насаждали до маси — пиеха ракия и пушеха тютюнъ. Кръчмата задаваше отъ тютюневъ пушекъ и алкохолна меризма. Очитѣ на повечето селяни блещукаха отъ пиене. Когато влѣздохмѣ, тѣ ни поизгледаха и продължиха пакъ пиенето и оглушителния разговоръ. Ние трѣбваше да си починемъ и да намѣримъ водачъ за по-нататѣкъ, — сами не можехмѣ улучи пѣтя за „Седемтѣ езера“. Отъ Говедарци се отбива правия пѣтъ за Рилския мѣнастирь край върха Попова-шапки, който се издига на югъ; затова, когато казахмѣ на селяни, че искаме да отидемъ на поменатия мѣнастирь прѣзъ „Седемтѣ езера“, тѣ останаха очудени отъ нашето намѣрение: то имъ се виждаше не само бесполезно, но и опасно. Никой отъ селянитѣ не се наемаше да ни стане водачъ за тамъ. Най-послѣ, единъ момѣкъ ни съобщи, че познава едного въ близкото селце, — Доспей махла, който щѣлъ да се рѣши да ни заведе на Рилския мѣнастирь прѣзъ „Седемтѣ езера“. И ние, придружени отъ услужливия момѣкъ, отидохмѣ въ Доспей-махла, дѣто се сдобихмѣ съ водачъ: единъ бившъ горски стражаръ. Като обѣдвахмѣ, продължихмѣ пѣтя си на западъ къмъ „Седемтѣ езера“. Бай Иванъ, — водачѣтъ ни, сухичѣкъ, но якъ мжжъ, — който се бѣ отбилъ у дома си, ни настигна скоро. Той бѣ прѣпасалъ торба на грѣбъ и

окачилъ пушка — берданка : ловецъ бѣи се надѣваше да удари „нѣщо“ — сърна или дива коза.

Ние вървимъ все изъ дефилето на Черни Искъръ. Горещо. Задъ насъ врѣмето бѣ ясно, а прѣдъ насъ — надъ високитѣ върхове — висятъ сиви облаци, които ни задаватъ страхъ. По пѣтя ние прѣминахме редица потоци на Черни Искъръ : Лопушница, Прѣка, Малевича, Урдина. Въ дѣното на долината, на полянка, заградена съ борове и ели, до напусната съборена бичкиджийница, ние си отпочинахме : трѣбваше да съберемъ сили, защото тежкъ, уморителенъ пѣтъ нагорѣ ни прѣдстоеше. Кѣмъ 4 часа подиръ обѣдъ ние оставихме Черни Искъръ, като се покатерихме въ дѣсно по височинитѣ. Пѣтеката ни е засѣнчена отъ борове, ели и мури. Скоро възвихме на югозападъ и излѣзохме на открита полянка надъ Черни Искъръ ; отъ нея се вижаше околността. На югъ се издигаха величествени върхове и чудно хубави жбати чуки, наречени „Купнитѣ“ или „Злитѣ потоци“. Поетѣтъ-народъ имъ е далъ твърдѣ сполучливо име : тѣ, наистина, приличатъ на купи, по които буйни потоци сж изорали дълбоки бразди. По-наблизо се вижда — подъ прѣспа снѣгъ — долъ, въ който се крятъ езерата на Черни Искъръ. На изтокъ се разкрива продълговатата долина, въ която сж накацали селата Доспей-махла и Говедарци. Тѣкмо на сѣверъ се издига Витоша, а на западъ — пакъ нѣкакви възвишения, отдѣлени съ страшни долове. За наша радостъ, врѣмето се оправя : облацитѣ се дигнаха и прѣснаха и се показва чистото, лазурно небе. Ние възлазяме все нагорѣ. Минахме хълмъ съ слѣди отъ изгорѣла гора — бѣли пѣнове и черни главни ; подиръ това навлѣзохме въ областъта на клека. Колкото се покачвахме по-нагорѣ, толкова по-нови възвишения се явяваха прѣдъ насъ. По едно врѣме откъмъ западна страна се показва неочаквано плато съ прѣспи снѣгъ по склона му ; подъ него шуми въ долъ рѣка Джерманъ ; по на югъ погледа ни спиратъ редица синѣещи се чуки, закрѣпени тукъ-тамъ съ бѣли прѣспи.

— Наближаваме езерата, каза ни ободрително бай Иванъ ; като прѣхвърлимъ баира, при тѣхъ сме.

Слънцето се бѣ надвѣсило на западъ задъ платото и, готово да се скрие, сипѣше снопове златни лжчи, когато ние пристигнахме до първото езеро отъ групата „Седемтѣ езра“. Каква радостъ изпитахме, когато изведнажъ блесна прѣдъ насъ гладката му като стъкло повърхность ! Въ това езеро, отъ което изтича рѣка Джерманъ, се влива поточе, което, слѣдъ като излѣзе отъ друго езеро, разположено на по-високо мѣсто, образува шумещо водопадче. На югъ отъ езерото се издигатъ голи чуки. Една отъ тѣхъ, прилична на конусъ, е наречена „Харемийска скала“ или „Харамията“. Тя, наистина стѣрчи, като исполинъ-харамия, който, мълчаливъ, неподвиженъ, внушаващъ страхъ, бди въ усойтъ.

Ние се настанихме не далечъ отъ езерото — въ клекавъ храсталакъ. Тукъ прѣкарахме нощъта. Буенъ огънь гори, а ние сме се свили около него, като обръщаме ту едната си, ту другата страна на припекъ. Задрѣмваме, събуждаме се скоро и гледаме : около насъ се

черният храсти, осветявани наврѣмени отъ треперещия пламѣкъ; по-далечъ едвамъ се очертаватъ въ тъмносиния фонъ планински върхове, а надъ насъ се прострѣло необятно спокойно небе, посипано съ безчетъ звѣздици.

Небето! Всѣки пжтъ, когато съмъ го съзерцавалъ спокойно, несмушаванъ отъ никого, то ми е навѣвало мисълта за вѣчността и безконечността, за таинствеността на миросъзданието и битието, и тази мисль ме е ужасявала, защото животътъ тогава ми се е струвалъ тъй суетенъ, нищоженъ и мимолѣтенъ!...

Огньтъ понѣкога догаря; нѣкой отъ насъ се надигне и на-трупа въ него дърва, приготвени на камара отъ вечерята; огньтъ запръщи, и червени езици пламѣкъ се дигнатъ нагорѣ съ пушекъ, който се пилѣе по всички страни. Подиръ полуношь ние се отказваме окончателно отъ намѣрението да спимъ. Спи ли се! Студътъ става все по-силенъ и по-чувствителенъ. Ние насѣдаме около огъня и се грѣемъ съ удоволствие, като отъ врѣме на врѣме обръщаме погледа на изтокъ: очакваме съ нетърпѣние да съмне.

— Ето зорницата! — извика единътъ отъ другаритѣ ми, като показваше на изтокъ голѣма звѣзда.

— Ба! Не е тя. Дѣ е още! — възрази авторитетно бай Иванъ.

И наистина, рано бѣше. Бай Иванъ, пушейки цигара, прѣгърбенъ до огъня, туряше прѣчки въ него и ни разправяше опасни приключения изъ своя ловджийски животъ: какъ убивалъ вълци и мечки, които нападатъ стадата.

— Ама всѣка мечка не напада добитѣка, добави той; само мръсницата, — тя напада на месо.

Пе едно врѣме неочаквано блавнаха кучета и изгърмѣ пушка; подиръ това се нададоха човѣшки викове. Колко таинствено страшно бѣ това при тая нощна глухота!

— Ж-хж! На вълци хвърлятъ. Тждѣва ги има — нападатъ стоката, обади се бай Иванъ и попипа берданката си, която стоеше до него. Не далечъ — подъ платото — се бѣ спрѣло да ношува стадо овци. Опасността, види се, мина: скоро всичко млѣкна и утихна, освѣнъ огньтъ, който наврѣмени прѣщѣше, и водопадчето, което бучеше еднообразно и унисяше. Бай Иванъ побърза да ни успокои, като ни каза, че вълцитѣ не нападатъ при огънь.

Небето почна да блѣднѣе. Звѣздицитѣ гаснѣха една по една. На изтокъ се бѣ показала вече сияйната зорница, — прѣдвѣстницата на животворното слънце. Хълмоветѣ и скалитѣ почнаха да добиватъ своя дневенъ видъ: контуритѣ имъ ставаха по-ясни. И прѣспи се забѣлѣзваха. Тѣкмо на разсъмване чистото до тогава небе се забули тукъ-тамъ съ облаци; на югъ върховетѣ се покриха съ тънко було, което по едно врѣме почна да се сгъстява. Порѣси ситенъ дъждъ. Но наскоро врѣмето неочаквано се оправи, вѣтъръ прогони близкитѣ мъгли, и прѣлестна пурпурна свѣтлина облѣ скалитѣ.

— Алпийско освѣтление! — извика възторжено единъ отъ другаритѣ.

Задъ опрѣнитѣ скали облацитѣ се гонѣха лудо отъ западъ къмъ изтокъ.

По видѣло ние тръгнахме — пакъ нагорѣ — за мѣнастиря въ южна посока. Слънцето скоро ни огрѣ, стопли и ободри. Прѣдъ насъ врѣмето бѣ оправено, а задъ насъ — къмъ Витоша — се лѣеше силенъ дъждъ. Стигнахме второто езеро; подиръ него се показа третото, послѣ — четвъртото, което има форма на легнала буква Г. На западъ отъ него се откри петото; то е най-голѣмо и има джговидна форма — като подкова. Послѣднитѣ двѣ езера сж очаровтелно красиви. Небето, скалитѣ и прѣспитѣ се оглеждатъ въ кристална водна маса, та се образува дивенъ пейзажъ. Тоя лазуръ, тая вода, тия скали биха съблазнили гениалния Бюклинъ, и той би ги възпроизвелъ съ четката си, като пусне въ водата сладострастни centauri, тритони и nereidi.

Ние се покатерихме право нагорѣ по стрѣмния врѣхъ, който се издига надъ петото езеро отъ западна страна; закрѣпяхме краката си о камъне и се държахме съ ржцѣ о високата жилава трѣва, която покриваше салона. Твърдѣ опасна работа: ние рискувахме да се плъзнемъ и озовемъ въ езерото, което нѣкакъ страшно се синѣеше долу подъ насъ. Когато, пѣплейки, се изкачихме горѣ, въ дола, който се откри на западъ, съгледахме друго езеро: отъ него излиза рѣка Скавица. Ето че и врѣмето бързо се развали. Отдѣ изврѣха изведнажъ толкова облаци? Дъждъ плисна. Чудно капризно врѣме! Въ нѣколко часа — на толкова близки разстояния — колко пжти се промѣня! Ние се скрихме подъ скала и почакахме да прѣвали. Подиръ дъжда се упжтихме пакъ на югъ, като възлѣзохме отново нагорѣ; вървѣхме на посока, защоа водачътъ ни съборка пжтя. Изкачихме се, най-подиръ, на билото. Чудна, величествена гледка се откри! Отъ пропаститѣ и отъ склоноветѣ на върховетѣ се ди- гаха голѣми кжлба бѣли мѣгли: сѣкашъ, че тамъ се водѣше стра- шенъ артилерийски бой — само гърмежи не се чуваха. Бай Иванъ ни каза, че нѣкога, въ бурно врѣме, езерата играели, и плѣсскътъ на вълнитѣ имъ се чувалъ надалечъ като топовенъ гърмежъ. Слънцето обстрѣлваше съ снопове огнени стрѣли мѣглта и нѣкждъ то, сѣкашъ, я разкжсваше, и изподъ нея се показваше цѣла галерия отъ сини, свѣжи, окжпани отъ дъжда възвишения, ясно отдѣлени съ пропасти. Отъ билото ние можемъ да изброимъ вече всичкитѣ *седемъ* езера — седемъ прѣлестни сини „очи“, много по-красивитѣ отъ езерата на Мусала. На западъ се вижда долъ, въ който тече рѣка Бистрица, която отива къмъ Дупница; виждатъ се по-надалечъ Дупнишкото поле и Радомирското, а на изтокъ се наредили върховетѣ: Попова- шапка, Злитѣ-потоци и Еленинѣ-врѣхъ. Ние продължаваме пжтя си все по билото, като газимъ нѣкждѣ прѣспи.

— Ей отбѣгали снощнитѣ вълци! — обади се бай Иванъ, като посочи прѣсни вълчи стжпки по снѣга.

Ние гърсимъ пжтя за мѣнастиря. Стана доста студено снѣгъ дори почна да прѣхвърка. Като минахме надъ дола, въ който се намиратъ езерцата на рѣка Урдина, ние се спрѣхмъ да си починемъ.

Отъ изтокъ и западъ се задигаха гъсти непроницаеми мъгли; по едно врѣме тѣ се срѣщнаха и съединиха, и ние потънахме въ мъгляво море. На десетина крачки нищо друго не се виждаше, освѣтъ бѣла еднообразна маса мъгла. И таинствено, и страшно, и чудно! Животътъ — кой знае защо — въ тоя моментъ ми се виждаше като смѣтенъ сънъ... Студенъ вѣтръ брули и ни пронизва. Ние пакъ трѣгнахме, но наждѣ — не знаехме. По едно врѣме се изкачихме на новъ връхъ, наричалъ се Дамка. Но послѣ? Байа Иванъ се обърка съвсѣмъ и само проклѣнаше пакостната мъгла. Ние вървимъ единъ подиръ други и викаме и свиримъ, за да се не изгубимъ; ненадѣйно нѣгдѣ се озовемъ прѣдъ зинала пропасть, върнемъ се назадъ и ударимъ на друга страна. Чуваме, че буци наблизо рѣка, но дѣ е и коя е тя — това бѣ тайна за насъ. Спираме се пакъ и чакаме, дано се поразпрѣсне мъглата; но тя се застояла и не хае. Смутенниятъ бай Иванъ отиде да търси самъ пжтъ. Той се забави, и ние се безпокоехме да не би да се е провалилъ въ нѣкоя бездна. По едно врѣме се зададе силуетъ въ мъглата: бѣше бай Иванъ.

— Има ли пжтъ? — попитахме.

Той кимна отрицателно глава. Ние трѣгнахме назадъ. Неочаквано на изтокъ отъ насъ мъглата за мигъ орѣдѣ, и надъ близка скала се мѣрна голѣмъ дървенъ кръстъ: той показваше пжтя зъ мѣнастиря!

— Ха, ето дѣ е пжтътъ! — извика радостно добродушниятъ бай Иванъ. — Не го видѣхме по-рано. Кой ти знае, че имало насамъ кръстъ! Скоро сж го турили.

Кръстътъ ни спаси; той бѣ за насъ спасителенъ фаръ: ако не бѣ той, ние, изпотени, можехме да замръзнемъ въ тоя дивъ край безъ дебели дрехи.

Бай Иванъ, вече ориентиранъ, се спусна надолу въ източна посока; ние го подиряхме. И тѣй, слѣдъ като се избихме повече отъ два часа изъ страшната мъгла, ние най-послѣ, намѣрихме пжтя за мѣнастиря — нѣкаква козя пжтека, отбѣлѣзана съ камъне. Мъглитъ се гонѣха бѣсно въ доловетѣ: ту ги забулваха, ту ги отбулваха, и въ единъ моментъ ние можахме да зарнемъ въ дѣсно, на югъ, великолѣпната четвъртита сграда на мѣнастиря далечъ въ долъ.

Простихме се съ бай Ивана.

— Хайде, съ здраве! — каза той. — Хемъ, кога ви падне пжтъ прѣзъ нашето село, попитайто за мене!

Бай Иванъ се спусна надолу въ противоположна посока.

Ние почнахме да слизае направо въ мѣнастирския долъ. То бѣ трудна работа: стрѣмниятъ склонъ бѣ покритъ съ висока гъста плъзгава трѣва, изпѣстрена съ цвѣтя, и ние начесто падахме, — рискувахме да се прѣбиемъ. Долу нѣмаше мъгла, — бѣ тихо, ясно, топло, но горѣ — около кръста — мъглитъ още бѣснѣеха, ядосани, съ кашъ, задѣто се изтрѣгнахме отъ тѣхъ. Отъ тази страна гледката къмъ мѣнастиря е прѣкрасна. На югъ и западъ се издигатъ все

върхове съ гори и алпийски пасбища; отъ изтокъ слиза рѣка Рила а отъ сѣверъ — Друшлевица, която тече въ противоположна посока на Урдина и се влива въ рѣка Рила.

Влѣзохме въ мѣнастирския дворъ прѣзъ източнитѣ му врата. Въ двора сновѣха млади и стари калугери съ безгрижни, спокойни лица; а по коридоритѣ се мѣркаха гости. Мѣнастирътъ бѣ сѣщи, какъвто го знаехъ отпрѣди двайсетина години, когато ме довегоха въ него родителитѣ, дошли отъ далеченъ градъ на поклонение. Едно само ново мога да посоча: добръ уредения исторически музей. Той прави честь на неговитѣ уредници. Добръ ще бѣде, ако музеятъ разполага съ каталози — на чужди езици, поне на френски, та, кога дойдатъ посѣтители — чужденци, да бждатъ улеснени. Защото ето на какво бѣхъ зритель:

Двама чужденци, образовани хора, бѣха влѣзли въ музея. Придружаваше ги младо офицерче. Нито чужденцитѣ знаеха български, нито офицерчето — френски, на какъвто езикъ се разправяха чужденцитѣ. Офицерчето показваше изложенитѣ въ музея старини и се мъчеше да стане понятенъ на чужденцитѣ, като говорѣше на нѣкакъвъ смѣсенъ, френско-български езикъ, махаше рѣцѣ и правѣше гримаси. Чужденцитѣ, види се, отъ учтивостъ не прихваха отъ смѣхъ, но клатѣха глави, за да докажатъ, че разбираха, какво искаше да имъ разправи офицерчето...

Двѣ нощи трѣбваше да прѣкараме въ мѣнастиря, въ нечиста стая, атакувани безмилостно отъ дървеници, бълхи и плѣхове... Попитахме и други гости — проходещи, какъ сж ношували.

— Да ни пази Господъ! Страшни изпитания! Други пжтъ не стѣжаме — отговориха ни тѣ.

Група гимназисти — туристи бѣха настанени въ стая, съсѣдна на нашата. Цѣла нощъ не мигнаха уморенитѣ младежи, но сновѣха отъ стаята си до коридора и обратно, невидѣли мира отъ хищнитѣ нощни мѣнастирски гадини. Рано на утрото тѣ отпътуваха...

На вторто утро рекохме „сбогомъ“ на мѣнастиря и се упжихме на изтокъ изъ прѣкрасното дефиле на рѣка Рила. Врѣщаме се по обикновения пжтъ, който води отъ Рилския мѣнастиръ за Чамъ-кория край Попова-шапка. Вървимъ прѣзъ гора отъ буки, борове и ели. Слънцето огрѣ насрѣща; лжчитѣ му се промѣкваша тукъ-тамъ между клонетѣ и озаряваха шумака. Въ дѣсно бучи рѣка Рила, бърза, пѣнлива; въ коритото ѝ се спрѣли грамадни отсѣчени стебла и съборени отнѣждѣ огладени камѣнаци. Гората ставаше все по-гжста; източили се нагорѣ величествени, стройни буки и ели: еднитѣ съ гладки млѣчно-пепеляви стебла и зелени широки листа, а другитѣ съ грапази напукани тъмносиви стебла и тъмнозелени игловидни листа. Отъ слънчевитѣ лжчи листата на букитѣ добиватъ хубаво свѣтло-зеленъ цвѣтъ. По клонетѣ на старитѣ ели висятъ влакна сивъ мѣхъ като бради на старци. Нѣкждѣ исполински ели се съборили на земята,

и тъй се рушатъ и гниятъ, като забравени непогребани мъртавци на бойно поле; другадъ се катурнала ела и се опрѣла о съсѣдката си, като раненъ войникъ о рамото на другаря си. Ние се качваме постепенно нагорѣ. Тукъ-тамъ край пжтечккта ни се мѣркатъ голѣми камъне, които, обрасли съ зеленъ мъхъ, изглеждатъ като че сж обвити съ зелено кадифе. Гората е глуха, — много рѣдко се чува църтѣне на птици. По едно врѣме неочаквано прѣдъ насъ свѣтватъ: ние излѣзохме на дивно хубава, вълшебна полянка, наречена „Кирилова“. Високи конусовидни ели ограждатъ като вѣнецъ полянката; надъ тоя вѣнецъ се издигатъ — като сценични декорации — гористи възвишения. Тази полянка ми напомни полянката на Хауптмановата фея Раутенделайнъ въ „Потъналата камбана“; липсваше тукъ само кжщичката, стариятъ кладенецъ и очарователната фея, разчесваща златнитѣ си коси, — намѣсто феята тукъ — дяволъ да го вземе! — щастливецътъ конъ си пасѣше на воля, като въртѣше опашка. . .

Другаритѣ ми се спрѣха настрана, а азъ заставахъ всрѣдъ полянката. И мжно ми бѣше да я напусна. Наистина, неизказано блаженство изпитва човѣкъ, когато влѣзе въ общение съ природата. Природата не само укрѣпва тѣлото ни, като му дава здраве, но дѣйствието благотворно върху цѣлата наша душа: тя засилва волята, възвишава чувствата, облагородява желанията, окриля стремежитѣ, обогатява въображенията съ образи, а ума — съ идеи, и избистря разсѣдка; при това, като създава у насъ вжтрѣшна, душевна хармония, тя ни докарва спокойствие и утѣха, възврѣща изгубената ни вѣра, надежда и бодростъ; колкото и да сме се считали по-рано за нещастни, ние добиваме весело разположение на духа: мрачнитѣ ни грижи се разпрѣсватъ, като утрениитѣ мъгли прѣдъ сияйното слънце; ние обикваме живота съ всичко, което е красиво, истинно и добро въ него. За насъ е лесно обяснима оная страстна, безгранична любовъ, която проявяватъ нѣкои поети къмъ природата, която, като одухотворяватъ и обожаватъ, считатъ за единичкъ източникъ на поезия. *)

Ние продължихме пжтя си, като влѣзохме наскоро по хълмъ; гората вече слабѣеше; нѣкждѣ — покрай тънkitѣ борчета и елички — съглеждахме брѣзи и мури. Слънцето грѣеше ослѣпително отсрѣща. Ние оставихме дефилето на рѣка Рила и, като прѣвалихме хълма, стигнахме до Сухото езеро. То е наречено така, защото прѣвъ нѣкои лѣта съвсѣмъ прѣсъхва. Отъ източна страна въ езерото се втича бистро поточе, а на сѣверъ шуми водопадче. Водитѣ на езерото минаватъ подъ земята и се втичатъ въ рѣка Рила. Ние насѣдахме край езерото да си починемъ и закусимъ.

Пжтътъ ни по-нататкъ пакъ бѣ по каменистъ склонъ, обрасълъ нѣкждѣ съ клекъ. Излѣзохме послѣ на обширната мочурлива поляна „Кобилино-бранище“. Студениятъ вѣтръръ, като че ни очаквалъ: той ни забрули, щомъ се явихме въ тая открита мѣстность. Тукъ се намира интересенъ водораздѣлъ: едни потоци текатъ на западъ и

*) Напримѣръ, „лакиститѣ“ въ Англия начело съ Вордсворта.

изпращатъ водитѣ си — чрѣзъ рѣка Рила и Струма — въ Егейско море, а други — на изтокъ и — чрѣзъ Искъръ и Дунавъ — изпращатъ водитѣ си въ Черно море. На едно мѣсто пѣтеката се губи, и въ мъгляво врѣме или зимѣ човѣкъ би се убъркалъ много, ако нарочно натрупанитѣ тукъ-тамъ камъне и изправенитѣ каменни плочи не показваха пѣтя. На сѣверъ се издига върхътъ Попова-шапка, бѣлосанъ нѣкъждѣ съ прѣспи; близо край него — по другъ, по-низъкъ връхъ — захваща хубаво шосе, което криволичи и се спуща въ долината на Черни Искъръ. Ние поехме шосето нагорѣ. Отъ най-високото мѣсто на шосето, дѣто вѣтрътъ ни брулѣше по-силно, се виждаха околострѣсти, познати и непознати намъ, долини, пропасти и върхове, разхвърляни безъ редъ; на сѣверъ се виждаше ясно и Самоковъ, а на изтокъ — между двата клона на Лѣви Искъръ — се синѣеше езеро Йозола.

По пѣтя ни настигна старче, нисичко, съ сбрѣчкано брадясало лице и бѣла като памукъ коса. То носѣше на рамо празенъ чувалъ, а въ рѣка — тояга. Старчето идѣше отъ овчарска кошара. Когато му разправихме, че прѣди два дни сме били чакъ при „Седемтѣ езера“, то каза очудено:

— Па кой ви кара татъкъ?

На едно мѣсто, въ дѣсно отъ пѣтя, съгледахме издълбанъ въ скала надписъ, вече доста изтърканъ.

— Какво пише тамъ, дѣдо? — попита единъ отъ насъ.

— Я не знамъ книга, отговори сухо старчето и ни отмина, като се спущаше надолу като козле, макаръ че на гърба му, сигурно, тежеха осемдесетъ години. Явно бѣ, че старчето, угрижено въ своята работа, не искаше да се бави съ насъ, — „слѣбодни“ хора. . .

Прѣхвърляйки вече височинитѣ, ние минахме край скалистия и остъръ като кучешки жбѣ връхъ Будащица.

По обѣдъ, слѣдъ като вървѣхме прѣзъ отекчителна безводна мѣстность, обрасла изпърво съ клекъ, а наподиръ — съ иглолистни — нарѣдко и шумести — дървета, ние, най-послѣ, слѣзохме въ топлата тиха долина на Черни Искъръ. По шосето ние се упжтихме право за село Говедарци. Прѣдъ селото ни посрѣщнаха дѣца, които искаха отъ насъ — споредъ обичая — подарѣци „отъ Св. Ивана“.

Ние се завърнахме късно въ Чамъ-кория: когато мрачна вѣтровита нощъ бѣ разгърнала своитѣ приспиващи обятия.

Д-ръ Ем. Файтъ.

Изъ югозападна Македония.

При първото си ходене въ Македония въ 1889 г. неволно бѣхъ съпровожданъ при влизането си въ Солунъ отъ домороденъ еврейнъ. Евреитъ въ Солунъ съставляватъ почти половината отъ всичкото население; тѣхнитѣ прадѣди произхождатъ повечето отъ Испания, отдѣто сж дошли въ XVI. столѣтие. Съ тѣхъ ще се срѣщнете и въ Костуръ, Битоля, Скопие и другагѣ. По онова врѣме тѣ сж носили особено облѣкло, но днесъ то вече е хвърлено, съ изключение на феса. Още по-рѣдко явление днесъ сж еврейки-танцерки въ забавни локали. Играта имъ не е такава жива и пѣстра, както на арапкитѣ напр. въ Каиро. Евреитъ срѣщатъ голѣма търговска конкуренция отъ ерменцитѣ, които най-много прииждатъ отъ Цариградъ и се заселяватъ въ по-голѣмитѣ провинциални центрове. Нѣкои отъ тѣхнитѣ момѣ се славятъ, като извънредни красавици, които дълго врѣме сж се обличали въ народна носия, но въ сегашно врѣме тѣ гледатъ да си присвоятъ френската мода, въ което, между прочемъ, нѣма разлика нито между ерменкитѣ, нито еврейкитѣ или гъркитѣ.

На югозападъ отъ Солунъ се простира твърдѣ плодородна равнина, Кампания. На пролѣтъ червенитѣ ивици отъ макъ се редуватъ тукъ съ памучнитѣ полета; до тѣхъ се редятъ сусамътъ, царевицата, пшеницата и други житни растения, които даватъ надежда за добра реколта. По-малки части отъ нивитѣ сж посѣяни съ карпузи, дини и други зеленчуци; тѣхъ обработватъ повечето градинари-българи. Гърцитѣ отбѣгватъ тежката полска работа; нито албанцитѣ я обичатъ, като се занимаватъ повечето съ долгерство и зидарство.

Земята се намира повечето въ ржцѣтъ на мощни бейове, отчасти солунски, отчасти цариградски. Работнитѣ хора въ чифлицѣтъ е настоящата християнска рая, която трѣбва да дава на притежателитѣ имъ половината отъ всичката реколта, нарѣдко една трета. Разбира се, че притежателтъ трѣбва да има свой впрегателенъ добитѣкъ и сѣме за посѣвъ. Недалечъ отъ пѣтя между Солунъ и Енидже-Вардаръ израстнало малко българско село *Постолъ*, състояще се едвამъ отъ 70 хижи, означаващи положението на нѣкогашния старо-македонски градъ *Пела*. Прѣдприемчивиятъ кралъ Архелаосъ (412—319 пр. Хр.), който е билъ голѣмъ приятелъ на елинската култура, прѣмѣстилъ сѣдалището си отъ вжтрѣшния градъ Едеса (сегашния Воденъ) въ Пела, за да има надмощие на морския брѣгъ. Въ непосредствена близкостъ на ближното село *Алакилиса von Goltz* е намѣрилъ отвѣсни входи, които водятъ къмъ подземни свободообразни сгради. На голѣмо пространство тукъ сж разхвърлени откъслечи отъ стѣлбове, намѣрени сж основи на черква и изкопана е била полусрутена староврѣмска гробница.

Споредъ оскъждитѣ остатъци, може да се прѣдполага, че градътъ е заемалъ пространство отъ 4—5 квадр. километри и че е

ималъ около 200,000 жители. Кралскиятъ палатъ-крѣпостъ се е издигалъ изъ езерото, на малко възвишение, близу до брѣга, и зимѣ и лѣтѣ е билъ обиколень отъ мочурливи води. Наблюдаванъ отдалечъ, струвало се, че се слива съ долния градъ. Дори тогава, когато пѣт-никътъ се е приближавалъ, могло е да се разбере, че палатътъ е билъ отдѣленъ отъ града чрѣзъ единъ мостъ, който лесно е можалъ да се дигне. Пленниците никога не сж могли да се избавятъ отъ тази крѣпостъ, и кралскитѣ съкровища добрѣ сж били тукъ скрити. (Ein Ausflug nach Makedonien. Freiherr von der Goltz, Berlin, 1894 год.). Градътъ е билъ съединень съ морето чрѣзъ каналъ. Околността трѣбва да се е измѣнила значително отъ римско врѣме, защото днесъ никакви слѣди отъ езеро или мочури не се срѣщатъ тукъ. Само името *Пелъ* се е запазило, като названието на малкото ханче *Банякъ*.

Въ околността на Постоля и на цѣлото солунско поле се намиратъ много могили (тумули), които ту се издигатъ изъ самото поле, ту отъ низки хълмове; тѣ ни се прѣдставятъ всичкитѣ въ видъ на прѣсечень конусъ и на много мѣста изненадватъ съ своитѣ огромни размѣри, достигащи понѣкога до 30 м. височина. Подобни „кургани“ намираме не само въ южна Русия, въ бившата област на скититѣ, но и на сѣверъ отъ Кавказъ и въ туранската низина въ срѣдна Азия.

Енидже Вардаръ, наричанъ още *Яница*, или най-често отъ простолюдieto — *Пазаръ*, се раздѣля на двѣ части: горна — Варошъ и долна; послѣдната е построена на едно равнище, прѣзъ срѣдата на което минава пѣтя за Водень и прѣдставя чаршията — търговския кварталъ; жилищата сж разположени на възвишение и турскитѣ строго се отдѣлятъ отъ християнскитѣ. Пазаръ е основанъ отъ неотдавнашно минало отъ турцитѣ, а славянскитѣ селяни по-сетнѣ сж започнали тукъ да се заселватъ. Жителитѣ му сж на брой 9,500 души, отъ които 5,100 турци. На изтокъ отъ града ни посочватъ джамията св. Петка или Бойника-джамия, на която минарето е построено прѣди нѣколко десетки години. Въ молитвеницата ѝ се намира иконата на светицата, която и мусулманитѣ почитатъ, като поддържатъ прѣдъ нея вѣчно кандило. Въ друга една джамия-„тепе“ съглеждаме гроба на *Гази Обренозооглу* и меча му, който е носилъ, когато покорявалъ околната мѣстность. Плиткото пазарско езеро, което се простира на югъ, е покрито съ трѣви и напролѣтъ и есенъ доста силно наводнява околността, като образува барица — плодородень разсадникъ на трѣската и други многобройни болести.

(Слѣдва).

Отчети на клоноветѣ на БТД за 1908 г.*)

Врачански клонъ «Веслецъ».

Годишното събрание на клона се състоя на 27. V 1909 г. Слѣдъ като се прочете отъ прѣдседателя отчета за изтеклата година, пристѣпи се къмъ изборъ на ново настоятелство. Избраха се членове въ настоятелството: прѣдседателъ — Н. Алексиевъ, учителъ, подпрѣдседателъ — К. Чорбимовъ, учителъ, секретаръ — К. Теодоровъ, касиеръ — Т. В. Пѣвъ, свѣтници — майоръ Д. Алексиевъ и Ст. Радучевъ, контролна комисия — д-ръ Чапъровъ, воененъ лѣкаръ, и Т. Павлиkenовъ.

Прѣзъ отчетната година клонътъ е устроивалъ чести излети до близки и далечни кѣтове на хубавата Врачанска околностъ, съ което се е давало възможностъ на гражданитѣ да се радватъ на хубавата природа. Това се потвърждава отъ факта, че излетитѣ, съ малки изключения, сж посѣщавани отъ внушително мнозинство гости. Имало е излети, въ които сж зимали участие 280—380 души, напримѣръ, до „Леденицата“, „Плакалница“, „Св. Ив. Пусти“ и др. Това обстоятелство радва клонъ, особено като се земе прѣдъ видъ, че прѣди 4—5 години излетитѣ сж посѣщавани отъ 10—20 души туристи и гости.

Прѣзъ годината се състояха 18 излета — 9 пролѣтни, 3 лѣтни, 4 есенни и 2 зимни.

Въ началото на отчетната година клонътъ броеше 32 члена, прѣзъ годината напуснаха 13 — (промѣниха мѣстожителството си), нови се записаха 36, сега брой всичко 55 члена.

Касиерътъ напусна града прѣзъ годината и длѣжността му остана да се изпълнява отъ прѣдседателя Н. Алексиевъ. Мнозина отъ членоветѣ не сж изплатили още членскитѣ си вноски, и отъ това пострада значително клоновата каса.

Положението на касата прѣзъ 1908 г.:

Приходъ: членски вносъ за 1908 г. — 94.50 лв., недоборъ отъ членски вносъ — 57 лв., помощъ — 10.10 лв.; всичко приходъ — 161.60 лв.

Разходъ: дългъ отъ 1907 г. — 19.80 лв., за делегати за VІІІ. турс. вборъ — 60 лв., на централната каса за 1908 г. — 38.87 лв., на централната каса за 1907 г. (дългъ) — 32.13 лв., за прислуга —

*) Продължение отъ бр. 4, год. ІХ.

12 лв., непрѣдвидени — 16 лв., канцеларски — 12 лв.; всичко разходъ — 189·80 лв.

Събранието гласува слѣдния бюджетъ за 1909 г.:

Приходъ: членски вносъ отъ 40 члена — 240 лв., записнина отъ 10 нови члена — 20 лв., недоборъ отъ 1903 г. — 70 лв., отъ забавления — 40 лв., случайни постъпления — 20 лв.; всичко приходъ — 390 лева.

Разходъ: за централната каса — 77·50 лв., записнина отъ 10 нови члена — 20 лв., за делегати за IX. тур. сборъ — 60 лв., за прислуга — 24 лв., канцеларски — 16 лв., за излети — 24 лв., за мебели — 30 лв., за библиотеката — 20 лв., за уравнение — 118·50 лв.; всичко разходъ — 390 лева.

Прѣдседателъ: *Н. Алексиевъ.*

Секретаръ: *К. Теодоровъ.*

Долнобански клонъ «Ибъръ».

Прѣзъ зимния сезонъ нашиятъ клонъ устрои три фамилярни седѣнки, които бѣха посѣтени отъ сѣмействата на всички туристи и много госте.

На 35. мартъ 1909 г. се състоя общото годишно събрание, въ което настоятелството даде своя отчетъ и стана изборъ на ново настоятелство. Членоветъ на настоятелство сж: А. Д. Цвѣтковъ, прѣдседателъ, П. Пашевъ, подпрѣдседателъ, Н. Златаровъ, секретаръ, К. Симонсвъ, касиеръ, и Г. Луджовъ, домакинъ.

За комисия по прѣглеждане смѣтките на настоятелството се избраха туриститѣ: *Ив. Христовъ* и *Ал. Фурнаджиевъ*.

Отъ клона се подписаха членоветъ: *Вълчо Добревъ, Т. Анастасовъ, П. Поповъ, Д. Мялджиевъ, С. Георгиевъ, Т. Стояновъ, Ст. Константиновъ, Ст. Луковъ* и *Д. Янковъ*, понеже промѣниха мѣстожителството си, а *Д. Сестримски, Ив. Поповъ* и *З. Апостоловъ* се отказаха да бждатъ членове безъ всѣкаква причина.

Нови членове прѣзъ годината сж записани 8 души: *Ив. Христовъ, Ал. Багзовъ, В. Геровъ, Г. Луджовъ, Ан. Дамяновъ, Г. Кръстевъ, З. П. Георгиевъ* и подпоручикъ *Д. Икономовъ*.

На 12 априлъ клонътъ направи двудневенъ излетъ до „Еледжикъ“, на който зеха участие и много селяни отъ с. Василица, начело съ свещеника си *Илия Добревъ*.

На Спасовденъ дружеството ни отпразнува своя празникъ много весело, като направи сѣмеенъ излетъ до оброчището „Св. Спасъ“ въ балкана. То сложи тамъ обща трапеза за гости и туристи.

Прѣдседателъ: *А. Д. Цвѣтковъ.* Секретаръ: *Н. Златаровъ.*

Самоковски клонъ «Рила».

Въ началото на годината клонътъ е броилъ 41 членъ; записаха се прѣзъ годината 8, отказа се 1, — всичко членове има 47.

Настоятелството е избрано въ редовното годишно събрание на 5. май 1908 год. въ съставъ: прѣдседателъ — Д-ръ С. М. Христовъ, подпрѣдседателъ — Хр. Бутиловъ, касиеръ — Павелъ Кошковъ, секретаръ — С. Захариевъ.

Настоятелството е имало само 3 редовни заседания.

Прѣз лѣтния сезонъ се състояха 4 общи излета, отъ които 1 съмеевъ до мѣстността „Соколецъ“. Прѣз зимния сезонъ клонътъ даде 2 вечеринки.

Клонътъ прѣз тая година разшири туристската градина и я залѣси съ дървчета.

Положението на клонъ прѣз 1908 г.:

Приходъ: наличностъ отъ 1907 год. — 60·90 лв., членски вносъ отъ 41 членъ — 243 лв., записнина отъ 10 нови члена — 20 лв., продадени 2 значки — 4 лв., помощъ отъ министерството на Търговията и Земледѣлието — 200 лв., вземъ отъ клоновия павилионъ — 120 лв., отъ продажба на трѣвата въ клоновата градина — 60 лв. и чистъ приходъ отъ вечеринкитѣ — 177·58 лв.; всичко приходъ — 885·54 лв.

Разходъ: за направа каналъ въ павилиона — 44 лв., заплатени надници въ градината — 102·45 лв., заплатено на разсилень и за телеграми — 2·05 лв., амортизация на заема — 300 лв., лихви на дължимата сума — 77 лв., обгербоване на задължителнитѣ — 3·90 лв., едно кълбо бодливъ тель за ограда на градината — 12·50 лв., решетки за поливане градината — 2 лв., мобилировка и поправка на павилиона — 51·70 лв., некрологъ за починалия Ив. Спасовъ — 3 л., приносъ въ централната каса за 1907 г. — 42·30 лв., за 10 значки — 20 лв., кифари, резети и гвоздеи за вратитѣ на павилиона — 11·10 лв., застраховка на павилиона — 7·20 лв., за 69 дървчета за градината — 16·75 лв., за уравнение (чистъ приходъ) — 189·59 лв.; всичко разходъ — 885·54 лв.

Прѣдседателъ: Д-ръ С. М. Христовъ. Секретаръ: С. Захариевъ.

Софийски клонъ «Алеко Константиновъ».

Клонътъ се е управлявалъ прѣз отчетната година отъ настоятелството: Н. Бозовъ, прѣдседателъ, Хр. Рачевъ, подпрѣдседателъ, П. Радучевъ, касиеръ, П. Анастасовъ, секретаръ, П. Георгиевъ, домакоинъ, Ст. Кравевъ, Д. Дѣяновъ и Т. Петровъ, съвѣтници, контролна комисия: Г. Радевъ и Шишеджиевъ.

Прѣз течението на годината не станаха никакви промѣни въ състава на настоятелството.

Числото на членоветѣ въ началото на годината бѣше 60 души, прѣз течението на годината се записаха нови членове 34 души, а напустиха 23 души. Така щото въ края на годината ставатъ 71 члена — 11 души повече отколкото миналата година. Отъ тѣхъ редовни сж 53, а нередовни — 18.

Настоятелството е устроило 12 излета: 1. на 20. април до с. Владая, 2. на 2. май до манастиря Св. Кралъ, 3. на 11. май до Драгалевския манастиръ и „Паша-Бунаръ“, 4. на 8. юний до село Искрецъ и пещерата, 5. на 22. юний до „Златнитѣ мостове“ — село Владая—Княжево, 6. на 6. юлий до Германския манастиръ — Панчаревситѣ бани, 7. на 13. юлий до Боянския водопадъ, 8. традиционния излетъ до Черни връхъ прѣзъ Драгалевския манастиръ на 20. юлий, 9. Рилския многодневенъ излетъ отъ 2. до 11. августъ, съ маршрутъ: София—Бистрица—Желѣзница—Ковачевци—Сапаревскитѣ бани—Седемтѣ езера—Еленинъ—връхъ—Рилския манастиръ—Князь-Кириловата поляна—Рибнитѣ езера—поста на Демиръ-капия—върха Мусала—Чамъ кория—Радоилъ—Долна-бана—ст. Кост. Бана—София, 10. Срѣднгорския многодневенъ излетъ отъ 11. до 22. августъ съ маршрутъ: София—Вакарелъ—Поибрене—Панагюрище—Сопотъ—Карлово—Калюферъ—Гибарево—Шипка—Казанлъкъ—Сливенъ—Ст. Загора, 11. на 15. и 15 февруарий до село Бистрица и 12. на 25. до 31. мартъ до Рилския манастиръ прѣзъ Радомиръ—Дупница.

Всички тѣзи излети бѣха посѣтени удовлетворително. Традиционниятъ до Черни връхъ се посѣти отъ около 500 души. Желателно е повече членове да се озоваватъ на обявяванитѣ отъ настоящото излети.

Клонътъ се доби прѣзъ годината съ една нова тржба и единъ екземпляръ отъ картата на България, съ мѣрка 1 къмъ 126,000, състояща се отъ 50 отдѣлни листа. Картата ни се подари отъ Военното министерство, което живо се интересува отъ туристското дѣло у насъ и не се колебае да му подпомага, когато му се прѣдстави случай. Клоновото настоятелство му изказва своята искрена благодарностъ.

Въ миналогодишното общо клоново събрание се избра комисиия, която да се грижи за построяване хижата на Витоша. Членове въ комисията сж туриститѣ: запасниятъ генералъ Вълнаровъ, Н. Тантиловъ, Н. Бозовъ, д-ръ Хр. Пиперовъ и Т. Бѣчваровъ, обаче тѣ на тазгодишното общо събрание не докладваха нищо по възложената имъ работа.

Настоятелството на клона се занима прѣзъ годината съ въпроса за устрояване безплатни ученишки спални. За тая цѣль то поиска отъ Военното на Н. В. училище 30—40 кревата да си послужи съ тѣхъ прѣзъ лѣтнитѣ 2 мѣсеца и се надѣваше да бжде удовлетворено, но не можа да се намѣри безплатенъ салонъ, въ който да се посѣдѣва спалнитѣ. Прѣдъ видъ на това уреждането на ученишкитѣ спални се остави за другата година.

Клонътъ има да зима отъ бившия си касиеръ Самсаровъ сумата 1369-65 лв. отъ увеселителния влакъ, устроенъ за Варненския сборъ прѣзъ 1905 г. Настоятелството е направило постѣпки прѣдъ Финансовото Министерство да се ревизиратъ дѣлата на казания клоновъ касиеръ. Сжщо и г-нъ Коледаровъ не е внесълъ въ клоновата каса дължимитѣ отъ него 87 лева.

Положението на клоновата каса, споредъ изложението на контролната комисия отъ 17. мартъ 1909 г., е слѣдното:

П Р И Х О Д Ъ:

	Прѣдвидено.	Постѣпило.
1. Остатѣкъ отъ 1907 г.	2628·93 лв.	2628·93 лв.
2. Дѣлгъ на Ст. Коледаровъ отъ 1905 г.	87— „	— „
3. Недоборъ отъ чл. вноски за 1907 г.	84·50 „	25— „
4. Членовина отъ 80 души	480— „	310— „
5. Записнина отъ 20 души	40— „	46— „
6. Взаимнообразно заети на Ц. Н.во	187·85 лв.	128·20 лв.
7. Фондъ за хижата на Витоша	500— „	— „
8. Други случайни постѣпления	— „	11— „
9. Лихви отъ спестовната каса	— „	41·85 „
Всичко .	4008·28 лв.	3190·98 лв.

Р А З Х О Д Ъ:

	Прѣдвидено.	Направено.
1. Фондъ за хижата на Витоша	2100— лв.	— лв.
2. Приносъ 25% въ централн. каса	120— „	— „
3. Приносъ отъ записнина	40— „	— „
4. За ученишки спални	100— „	— „
5. За наемъ на помѣщение	120— „	10— „
6. За излети	50— „	31·91 „
7. Канцел. и за делегати за сбора въ Търново	80— „	61·98 „
8. Възнагр. на разсил. чл. вн. — 10%	80— „	49·47 „
9. Внесени на Ц. Н.во приносъ и зап. за 1906 г.	— „	128·20 „
10. За уравнение—излишѣкъ	1318·28 „	2909·42 „
Всичко .	4008·28 лв.	3190·98 лв.

Разяснение на излишѣка отъ 2909·42 лева: спестовна книжка — 1233·85 лв., дѣлгъ на бившия касиеръ Самсаровъ къмъ клоновата каса — 1369·60 л., неосребрени квитанции отъ 1906, 1907 и 1908 год. — 182·60 лв., наличностъ въ касиера — 123·32 лева.

Наличността въ касиера отъ 123·32 лева е събрана така: неосребрени квитанц. отъ 1907 г., прѣдадени отъ врѣмен. касиеръ Н. Бозовъ на г-на Дѣлановъ — 10·50 лв., неосребрени квитанц. отъ 1906 г. — 3 лв., изгубена квитанция — 6 лв., взаимнообразно заети на Ц. Н.во — 30 лв. и чиста наличностъ въ касиера — 73·82 лева.

Годишното клоново събрание прие слѣдния бюджетъ за 1909 г.:

ПРИХОДЪ: остатѣкъ отъ 1908 г. — 2909·42 лв., недоборъ отъ Ст. Н. Коледаровъ — 87 лв., недоборъ отъ 1907 г. отъ членски вноски — 59·40 лв., недоборъ отъ 1908 год. отъ членски вноски — 70 лв., членовина отъ 90 души — 540 л., отъ абонаментъ на списанието „Български туристъ“ — 90 лв., записнина отъ 20 нови члена — 40 л., взаимнообразно заети на Ц. Н.во — 59·65 лв., лихви отъ спестовната каса — 60 лв., фондъ за хижата на Витоша — 500 лв.; всичко приходъ — 4415·57 лева.

РАЗХОДЪ: Фондъ за хижата — 2100 лв., приносъ 25% въ централната каса за 1909 год. — 135 лв., приносъ отъ абонаментъ на списанието „Българ. туристъ“ — 90 лв., приносъ отъ записнина — 40 лв., за ученишки спални — 100 лв., за наемъ на помещение — 120 лв., за излети — 60 лв. за канцеларски и непрѣдвидени — 80 лв., възнаграждение на разсилния 20% — 120 лв., за уравнение — излишъкъ — 1570.57 л.; всичко разходъ — 4415.57 лева.

Подпрѣдседателъ: *Хр. Рачевъ.*

Брациговски клонъ «Родопи».

Въ началото на отчетната година клонътъ броеше 12 члена, прѣзъ годината се записаха 8 нови — всичко 20 члена.

Клонътъ е уреждалъ прѣзъ годината 4 излета изъ околноститъ на Брацигово. Той е ималъ едно редовно годишно събрание и 4 извънредни.

Положението на касата прѣзъ 1908 г. е слѣдното:

ПРИХОДЪ: записнина отъ 8 нови члена — 16 лв., членски вносъ — 60 лв., случайни постъпления — 10 лв.; всичко приходъ — 86 лева.

РАЗХОДЪ: приносъ въ централната каса — 20 лв., канцеларски разноси — 14 лв., за излети и за делегати на сбора въ В. Търново — 32 лв., помощи за чуждестранни туристи — 20 лв.; всичко разходъ — 86 лева.

Подпрѣдседателъ: *Г. Киселовъ.* Секретаръ: *К. Ликомановъ.*

КНИЖНИНА.

България, географски бѣлѣжки
отъ А. Иширковъ. София, 1910 г.
Цѣна 3 лева.

Ето вече 18 години се изминаха
отъ публикуването II. издание на
„География на България“ отъ Бра-
тя Шкорпилови и на български
езикъ ние нѣмахме нито едно съчи-
нение по географията на отече-
ството ни, въ което съчинение да
бждатъ събрани всички по-важни
свѣдѣния за земята, жителитѣ и жи-
вота на нашия народъ. Непонятно
ще се стори всѣкому, като кажемъ,
че всѣки, който се интересувахе
отъ тия въпроси, трѣбваше да се
рови изъ чуждата литература, на
първо мѣсто въ съчинението на Юр-
кевича — „Двадцатилѣтитѣ ист-
торіи Княжества Болгаріи“, което е
печатано у насъ съ сръдства на
държавата, но не на български, а
на руски езикъ.

И ето миналото лѣто, когато отъ
всички славянски кжтове сс бѣха
стекли въ столицата гости на на-
шето отечество, г-нъ Иширковъ
излѣзе съ тази книга да улесни
нашитѣ славянски гости въ опозна-
ването имъ съ тѣхната най-млада
сестра. Тази книга обаче ще по-
служи не само на славянскитѣ кон-
гресисти, но и на насъ, самитѣ чада
на тази земя, въ опознаването ни
съ нашата майка, която ние, за
жалость, тѣй малко познаваме. По-
ради това значение на тая книга,
ние сметохме за нужно да запозна-

емъ българскитѣ туристи съ нея.

Г. Иширковъ е професоръ по
География въ нашия университетъ.
Той има всички благоприятни ус-
ловия (кабинети, пособия, асистен-
ти), за да работи по изучаването
географията на България. И г-нъ
Иширковъ, споредъ силитѣ си, ра-
боти въ това направление, защото
той не е отъ тия наши професори,
които гледатъ на свсето занятие
като на елужба. И г. Иширковъ е
пожелалъ да поднесе на нашитѣ
гости-славяни, както и на своитѣ
сънародници, една книга, въ която
тѣ да намѣрятъ всичко, което се
отнася до България: нейнитѣ пла-
нини и рѣки, нейниятъ климатъ,
растителността и животния свѣтъ,
народното стопанство, населението
и поселищнитѣ ѣ отношения.

Тази книга нѣма характеръ на
чисто научно съчинение; тя не е
назначена за специалиститѣ, които
знаятъ, дѣ другадѣ ще намѣрятъ
това, що имъ е нужно. Нейното
назначение е за народа, за широ-
ката интеллигентна маса. Това обаче
не ще рече, че тя не е поставена
на научна почва. Само че въ нея
сж изложени самитѣ резултати отъ
научнитѣ изслѣдвания, безъ ненуж-
нитѣ и отекчителни подробности и
безъ излагане пжтищата, по които
се е дошло до тѣзи заключения.
По такъвъ начинъ книгата е ста-
нала научно-популярна.

За нашитѣ туристи тази книга е
отъ голѣма важность. Като я про-

четатъ, тѣ ще могатъ да попълнятъ своитѣ знания по туй, което сж видѣли по излети, да ги свържатъ едни съ други, да ги закржглатъ. Въ нея тѣ ще намѣрятъ указания за ония кжтове, които сж интересни било въ туристично, природописно или историческо отношение. Тѣ ще се опознаятъ по отблизко съ природата и жителитѣ на нашето хубаво отечество. Ето защо ние я прѣпоръчваме най-горешо за библиотекитѣ на туристскитѣ клонове и на всички туристи.

Трѣбва да отбѣлжимъ и външността на книгата, която е хубава. Тя е украсена съ 37 картини изгледи и носии, една часть отъ които сж цвѣтни. По голѣмата часть отъ тѣзи картини не сж нови, оригинални; тѣ сж извѣстни вече фотографски снимки на Софийскитѣ *фотографи. Но все пакъ разпространяването на тия изгледи, въ художествена репродукция, между народната маса е похвално; насть, като туристи — любители на хубавата българска природа, не може това да ни не радва.

Хр. Пип.

В Ъ С Т И.

Спортнитѣ дружества въ Бургазъ.— Прѣди нѣколко години прѣстана да сжествува туристския клонъ въ черноморския градъ Бургазъ. Той заглѣхна не отъ това, че нѣма тамъ туристи, че не е проникнала дълбоко туристовската идея и че не се цѣни достатъчно това високо културно дѣло, но главно за това, че послѣдното му настоятелство занемари съвсѣмъ дѣлата му и го остави да се самоунищожи. Въ първитѣ години на своето сжществуване то броеше повече отъ 100 члена и проявяваше животъ. Въ послѣднитѣ си пѣкъ денове все имаше най-малкото число членове, искани отъ дружествения уставъ, и можеше да се крѣпи при дѣятелно настоятелство.

Сжщото стана и съ юнашкото дружество „Черноморски юнакъ“— и то въ скоро врѣме падна въ латаргиченъ сънь, обаче за него латаргията се свърши. На 3. октомврий мин. г. по инициативата на

нѣколко души Бургазки граждани било свикано събрание отъ граждани—любители на спарта, които избрали ново настоятелство на дружеството съ прѣдседателъ д-ръ Ст. Маноловъ — подпрѣдсед. майоръ Писаровъ.

Очакваме Бургазкитѣ граждани да съживятъ и туристския си клонъ, отъ който добритѣ спомени не сж забравени още. Чуватъ се вече нѣкои гласове за това. . .

Получени суми.— Цѣнтралното настоятелство на Б. Т. Д. получа по 2 лева абонаментъ за IX година на „Бълг. туристъ“ отъ г. Янко Малиновъ, аптекаръ (Бѣла-Слатина), Ст. Николовъ, В. Пашевъ (Варна) и отъ читал. „Селска пробуда“ въ с. Ново-село (Провадийско).

Традиционниятъ балъ на Търновскитѣ туристи.— Слѣдъ устроената си прѣзъ тая зима съмейна туристка срѣща, търновскитѣ туристи замислиха за своя традиционенъ балъ. Както всѣка

година, така и тая, тѣ дадохъ своя балъ въ Търновското читалище „Надежда“. Тѣ пакъ не останаха посрамени. Напротивъ, балътъ имъ, устроенъ на 4. декемврий мин. 1910 г., поради добрата си разпоредба и чудесно украсенъ салонъ, за дълго врѣме ще се разправя въ Търново. Той се даде за полза на постройката на туристска хижа на историчния „Царевецъ“. За цѣлѣта, специално за бала, салонътъ бѣ осъветенъ съ електричество, а за танцитѣ бѣха устроени безплатенъ котилйонъ съ шантеклеръ и лотария на туристски вѣнци. Гости имаше отъ Габрово, Севлиево, Русе и другадѣ.

Танцитѣ почнаха при военна музика съ туристския химнъ, а свършиха слѣдъ 5 часа прѣзъ нощта при звука на народната гайда. Прѣзъ всичкото врѣме оживлението и възхищението бѣ всеобщо. Тая

вечеръ бѣ сбранъ елита на Търновското общество. На устроената прѣзъ врѣме на бала туристска поща се изпродадохъ всички търновски и изпратенитѣ отъ цѣнтралата пейзажни пощ. картички. Общиятъ приходъ отъ бала (входъ, туристска поща и лотария) съ подаренитѣ отъ Н. В. Царя 100 лева е 1631 лв., отъ които, изваденъ разхода, оставатъ чиста печалба 700 лева за постройка на хижата — суми много рѣдко получавани отъ каквито и да било Търновски балове!

За тоя успѣхъ, вѣнъ отъ услугитѣ и съдѣйствието на членоветѣ отъ настоятелството, клонѣтъ има да благодари на Г-цитѣ Т. Петрова, Лазарова и Славчева, на г-жа Терѣва, на Братя Къневи, Х. Янковъ, А. Вълковъ, капитанъ Ивановъ, Търновската община и др.

Г. К.

РАЗНИИ.

Пневматична желѣзница. —

Въ Чикаго (Америка) е построенъ единъ пробенъ тунелъ, дългъ 700 м., широкъ 15 м. и високъ 1 м. Надлъжъ прѣзъ тунела сж поставени релси, по които се движатъ малки вагончета, прѣдначинени за прѣнасяне пѣтници. За да се избѣгнатъ възможнитѣ наранявания при движението, вагончетата сж обкржжени съ телена мрѣжа. Отъ двата си края тѣ сж снабдени съ желѣзни стѣннички, размѣрѣтъ на които отговоря на диаметра на тунела. Вагончетата се движатъ съ токъ отъ вънкашния въздухъ слѣдствие изкуственото разреждане на атмосферата, вършено по особенъ

начинъ прѣдъ вагончето. Тѣ прѣминаватъ, по едно или по нѣколко наведнажъ, въ продължение на 75 секунди цѣлата дължина на тунела. Всѣко отъ тѣхъ събира по десетъ души. Въздухътъ между отдѣлнитѣ вагончета съ помощта на единъ механизъмъ отъ каучукъ и кожени кржгчета съ стоманени пружини е приспособенъ да прѣдпазва сблъскванията.

Славянски съвѣщания въ Петербургъ. — На 8. ноемврий мин. год. п. дѣ прѣдседателството на г-на Гучковъ, прѣдседател на Руската Дума, се свика въ руската столица конференция отъ участвуващитѣ въ Софийския сла-

вянски сборъ делегати по рѣшеніята, взети на тоя сборъ. Разисквали сж се слѣднитѣ въпроси: а) за славянската изложба, която ще се устрои въ Прага прѣзъ 1913 год.; б) за съюзяването на славянскитѣ издатели; в) за съюзяването на славянскитѣ академии; г) за устрояване конгреси по славистика; д) за допускане славянитѣ въ университетитѣ; е) за съюзяването славянскитѣ туристски дружества и ж) за основаването на една славянска телеграфна агенция. Конференцията е натоварила г-нъ Гучкова да изработи единъ проектъ за мѣрkitѣ, които би осигурили една по-добра информация на руската преса по славянскитѣ работи.

Черноморски край. — Бургазкиятъ окръженъ управителъ въ „Изложението си за състояние на Бургазкия окръгъ“, прѣдставено миналата есенъ на тамошния окръженъ свѣтъ, съобщава слѣдното за положението и подобренieto на тоя край:

„Слѣдъ като изложихъ, въ какво положение се намира поминъкътъ изобщо, съ всичкитѣ му отрасли, считамъ за свой повелителенъ дългъ да се поспра върху въпроса за поминъка на планинското население въ южната частъ на Бургазката и частъ отъ К.-Агаческата околии. Нѣма да се въздържама да не кажа, че това население, поради низкокултурността си и поради липса на съобщителни срѣдства, които да привличатъ съобщението му съ по-културнитѣ центрове, е забравено и изоставено да тъне въ нищата безподобна. То не дири изходъ на лошето си положение — поне признакъ за това не дава — и като чели не съзнава собственъ дългъ за уреждане съдбата си.

„Главата на сѣмейството и самото сѣмейство сж непросвѣтени, злѣ хранени и обличани, добитъкътъ е безъ приготвенъ за зимата фуражъ; гостенинъ-пжтникъ, ако споходи тамъ, рискува да гладува и остане безъ подслонъ и пр. и пр. Отъ друга страна, това население е здраво, израсло на чистъ планински въздухъ, но не хае къмъ работата, която би го спасила. Никой не отива при него да го свѣтва и да му помогне да хване по-добъръ пжтъ. Положението му все повече и повече се влошава.

„Като подчертавамъ това мизерно положение, въ което страда 15-хиладно население, менъ ще ми бжде особено приятно, ако г-да свѣтнициитѣ посвѣтятъ вниманието си върху ония мѣроприятия, чрѣзъ които би могло да се тури край на този несносенъ животъ въ единъ отъ най-хубавитѣ кжтове на отечеството ни — политѣ на Странджа планина, мѣсто съ славно минало, дѣто и до днесъ се е запазила чистата българска рѣчь. Моето мнѣние е, почитаемиятъ окръженъ свѣтъ да обмисли въпроса за двѣ малки образцови стопанства, които ще дѣйствуватъ съ примѣра си за доходния и почетенъ трудъ. Краварството съ млѣкарската индустрия и овоцарството съ копринарството — тия отрасли прѣвъзходно могатъ да вирѣятъ въ показанитѣ мѣста — сж най-необходимитѣ за насърчение да си изкарва населението лесно поминъка. За мѣстата, дѣто да се откриятъ образцовитѣ стопанства, оставямъ на г. г. окръжнитѣ свѣтници да се произнесатъ. Ще забѣлжа само това, че е добръ да се откриятъ тия стопанства въ по-изпадналитѣ и отдалечени едно отъ друго села“.

ДО КЛОНОВЕТЪ НА БЪЛГАР. ТУР. ДРУЖЕСТВО.

№ 18

Господине Прѣдседателю,

Централното Настоятелство на Българ. Тур. Дружество съобщава ви, че датата на прѣдстоящия XI. туристски сборъ въ Пловдивъ се опрѣдѣли, съвмѣстно съ тамошния клонъ, за 29 и 30 май т. г. Като явяваме това, молимъ клоновитѣ настоятелства наврѣме да съобщатъ на всички членове, за да могатъ да се приготвятъ и зематъ участие повече души, тъй като туристскитѣ сборове между дружественитѣ работи, които вършатъ, сж и задружни излети на цѣлата организация.

Отъ нѣколко години се е завела хубавата практика да се четатъ на туристскитѣ сборове реферати изъ областъта на туризма, ползата отъ които за турист. дѣло у насъ е очевидна. Централното Настоятелство моли клоновитѣ настоятелства да разгласятъ това между членоветѣ, като помолятъ ония отъ тѣхъ, които биха се наели съ единъ такъвъ трудъ, наврѣме да ни съобщатъ темата, по която ще рефериратъ, за да може да се помѣсти въ програмата на XI ТУРИСТСКИ СБОРЪ.

Умоляватъ се сжщитѣ настоятелства да изпратятъ въ Централното Настоятелство най-късно до 15 т. м. пълни отчети за дѣйността и живота на туристската организация въ България.

Ония клонове, които и досега не сж уредили смѣткитѣ си съ централната каса, да побързатъ и внесатъ слѣдующия се приносъ и записнина, както и абонамента на дружественото списание за мин. 1910 година.

Участницитѣ на сбора туристи да бждатъ по възможность съ пълна туристка носия, а ония новопостъпили, които по една или друга причина не сж могли да си доставатъ такава, ще бждатъ поне съ друж. значка и туристовска шапка.

На край Централното Настоятелство моли клоновитѣ настоятелства до датата на сбора да иматъ по-често за сѣдания, за да може своевременно да се изпълнява всичко, което е въ зависимостъ за доброто и успѣшно свършване работитѣ за прѣдстоящия XI туристски сборъ въ Пловдивъ.

То върва, че всѣки клонъ ще бжде прѣдставенъ добръ на сбора.

Здравѣйте!

За настоятелството:

Ст. Ив. Поплуковъ,
подпрѣдседателъ.

Ат. Джанановъ,
секретаръ.

=== П О К А Н А ===

ДО ЧЛЕНОВЕТЪ НА СОФИЙСКИЯ КЛОНЪ „АЛЕКО КОНСТАНТИНОВЪ“ ОТЪ Б. Т. Д.

Клоновото настоятелство, имайки желанието да улесни Софийскитѣ туристи да си направятъ форменъ туристски костюмъ по-евтино, достави нѣмски непромокливъ платъ «Лоденъ» отъ добро качество; има зелено-маслиненъ цвѣтъ и струва 11 лв. метъра. Които членове на клона желаятъ да си поржчатъ такъвъ костюмъ, нека побързатъ да ся запишатъ въ оставения за тая цѣль списъкъ въ дружествения локалъ «Василъ Левски», жгѣла на ул. «Витоша» и «Алабинска». Тамъ ще се види и самия платъ. Записването става всѣки вторникъ и петъкъ отъ 6 до 8 часа вечеръта при клоновия касиеръ г-нъ Р. Кругеръ. Плащатъ се прѣдплата само 10 лв. Поржчкитѣ ще се дадатъ да се шиятъ общо съ най-износна цѣна.

Прѣзъ сѣщото врѣме касиерътъ събира и мѣсечнитѣ членски вноски, за да не се правятъ излишни разноски по събирането имъ отъ наемно лице.

Отъ клоновото настоятелство.

О Б Я В И

ОТКРИВА СЕ ПОДПИСКА ЗА БЪЛГАРСКИ КОЛОЕЗДАЧЕНЪ ВѢСТНИКЪ

ОРГАНЪ НА КОЛОЕЗДАЧНИЯ СПОРТЪ

Година V-та (1911 година).

Вѣстникътъ ще излиза прѣзъ 1911 год.: *седмично* прѣзъ колоездачния сезонъ и *двуседмично* прѣзъ останалото врѣме на годината.

Годишенъ абонаментъ (3) три лева само въ прѣдплата.

Абонатитѣ получаватъ, безплатно, двѣ премии.

Абонамента се изпраща направо до вѣстника въ София или пъкъ се прѣдава на нашитѣ кореспонденти. Всички пощенски станции иматъ нареждане да приематъ абонаменти за нашия вѣстникъ *безъ всѣкакви разноски*. Този начинъ за изплащане на абонамента е най-сигурния.

Забѣлѣжка. Новозаписанитѣ абонати получаватъ безплатно, освѣнъ вѣстника и двѣтѣ му премии, но и всички по-

рано издадени наши премии, заедно съ илюстрирания колоездаченъ алманахъ.

«Български Колоездаченъ Вѣстникъ» е разпространенъ въ цѣлото царство и се чете отъ всички колоездачи и любители на колоездачния спортъ. Той е най-подходящия за колоездачни реклами.

Всичко, що се отнася до вѣстника, се изпраща до:

«Български Колоездаченъ Вѣстникъ»

СОФИЯ, ул. «Ивайло» 21.

ПРИРОДА

илюстрирано популярно списание, прѣзъ 1911 г. встъпва въ своята седемнадесета годишнина.

Списанието има за цѣль да дава на читателитѣ си отбрано четиво отъ всички области на природнитѣ науки и тѣхното приложение въ живота. Помѣстениятъ материалъ се излага на единъ твърдъ простъ, лекодостъпенъ езикъ, и се придружава съ хубави картини.

Списанието излиза всѣки мѣсець, освѣнъ юлий и августъ. Абонатитѣ ще получатъ десетъ броя подбранъ материалъ, една хубава премия и единъ стѣненъ календаръ. Годишенъ абонаментъ 5 лева, за странство — 6 лева. За четири прѣдплатени абонамента изпраща се едно течение даромъ.

Всичко за списанието се адресира до сп. «ПРИРОДА», ул. «Венелинъ» 13, София.

Открива се подписка за година X (1911)

на

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Списание за туризмъ и природоописание.

Органъ на Бълг. Туристско Дружество.

Редакторъ: С. Д. СКРИНСКИ.

Отъ 1. януарий 1911 год. сп. «Български туристъ» влиза въ X. година на своето съществуване. Днесъ то е единственото спортно списание у насъ, въ което се описва българската природа и срѣдствата за добирание до нея.

«Български туристъ» излиза всѣки мѣсець (освѣнъ юлий и августъ). Годишна цѣна за нечленове на дружеството въ България е 2 лева, а въ чужбина — 2'50 фр. Членоветѣ го получаватъ срѣщу единъ левъ.

Записването абонати въ София става въ книжарницитѣ: Б. Касжровъ, Хр. Олчевъ и П. Чипевъ, а въ провинцията — въ клоноветѣ на Българското Туристско Дружество и въ всички т.-пощенски станции. Който запише 4 и повече абонати, получава 10% отстъпка.

Печатница на С. М. Стайковъ — София.